

Vándorló családok –
Családok átmeneti otthona, mint sajátos szubkultúra

ORX-281

2025. 01. 08.

Tartalom

Bevezetés	3
Családok átmeneti otthona.....	4
Szubkultúra elméletek megközelítései	13
A kutatás módszertana.....	17
Eredmények	19
1. Általános kép az átmeneti otthonról és az interjúalanyokról	19
2. Iskolai pálya, oktatási karrierutak, munkavégzés	20
3. Családi kapcsolatok, család jellemzői.....	22
4. Kapcsolatháló szereplői	24
5. Tevékenységek, szabadidős elfoglaltságok.....	25
6. Családok átmeneti otthona, mint intézmény, bekerülési okok, érzések	27
7. Lakás vagy csáo, a családok jövőtervei, céljaik	29
Összegzés	31
Függelékek.....	36
1. számú melléklet: Megfigyelőlapok.....	36

Bevezetés

A családok átmeneti otthonában töltött idők alatt észrevettük, hogy az ott élő személyek eltérően élnek a többségi társadalomhoz képest. Ez a különbség kíváncsivá tett minket és meg akartuk jobban vizsgálni. Azért fontos ezt vizsgálni, mert ezek a szociális intézmények, főleg a családok átmeneti otthona eléggé láthatatlan a többségi társadalom számára. Úgy gondoljuk, hogy nagyobb hangsúlyt kell fektetni ezeknek az embereknek az életmódjukra, értékeik megismerésére. A családok átmeneti otthona egy alapellátás, de csak bizonyos lakosságszám felett lehet működtetni. A családok átmeneti otthona, ahogy a nevében is benne van egy átmeneti ellátás, tehát csak egy bizonyos ideig vannak ott az emberek. Általában addig vannak ott, ameddig a problémák meg nem oldódnak. Szociálpolitikai szempontból azért fontos, mert segít a gyermekes családoknak lakhatáshoz jutni és nem kerülnek az utcára, nem lesznek hajléktalanok. A családok átmeneti otthona tud segíteni a gyermekek fejlődésében is. A kutatásunk célja az volt, hogy megnézzük mennyiben térnek el ezeknek a személyeknek az életük, a többségi társadalomtól. Több dimenziót vizsgáltunk és 10 személyt kérdeztünk meg a feltáró kutatásunk során, akik ebben a családok átmeneti otthonában éltek. Az eredményeinket amentén vizsgáltuk, hogy vajon ezeknek az embereknek tényleg annyira különböző-e az életük, hogy lehet-e egy sajátos szubkultúrának tekinteni, amit ők alakítottak ki maguknak vagy egy olyan sajátos szubkultúra, amit kényszer miatt kellett felállítaniuk. Illetve az a különbség volt a legérdekesebb, hogy mivel ez egy átmeneti ellátás, ezért egy idő után, ha megoldódnak a problémák, akkor kikerülhetnek az intézményből. De mi van akkor, ha a problémák nem oldódnak meg, de a rendszerben tovább kell lépniük? Akkor következik az, hogy a családok vándorolnak az egyik családok átmeneti otthonáról a másik családok átmeneti otthonára és ebből kialakul egy rendszerfüggőség. A költözések során van, hogy egy teljesen másik városba kell elmenniük a családoknak, hogy a lakhatásuk biztosítva legyen. Hogyan hat ez a családok életére? Képesek lesznek-e egyszer kitörni ebből az életvitelből? A dimenziókban szerepelnek többek között azok a kérdések is, hogy hogyan élte meg a család a költözést, mi a céljuk miután az intézményt el kell hagyni és hogy a gyermekek, hogy élték meg a költözéseket. Ezeknek a dimenzióknak a különbségeit akartuk megvizsgálni és egy kicsit más megvilágításba helyezni.

Családok átmeneti otthona

A családok átmeneti otthonaiban élő emberekről kevés információ áll a rendelkezésünkre, a társadalomtudományokban célzott kutatások csak kis száma érhető el. (Zombai 2014) A családok átmeneti otthona, mint intézmény 1997-ben jött létre Magyarországon, amikor is a gyermekvédelmi törvény hatálya alá került.

„1. § (1) E törvény célja, hogy megállapítsa azokat az alapvető szabályokat, amelyek szerint az állam, a helyi önkormányzatok és a gyermekek védelmét ellátó természetes és jogi személyek, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezetek meghatározott ellátásokkal és intézkedésekkel segítséget nyújtsanak a gyermekek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez, a szülői kötelességek teljesítéséhez, illetve gondoskodjanak a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzéséről és megszüntetéséről, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásáról, valamint a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatal felnőttek társadalmi beilleszkedéséről.” (1997. évi XXXI. törvény)

Ezek az intézmények alapvetően azért jöttek létre, hogy segítsenek a krízishelyzetben lévő családoknak. Az ilyen típusú intézményekbe a gyermekekkel nem csak az édesanya tud jönni, hanem az édesapa is jöhet velük együtt. Az 1997-es törvényi rendelkezés előtt, 1989-ben jöttek létre legelőször olyan intézmények, amelyek segítettek a hajléktalanná vált anyák és a gyermekeik befogadását, ezeket hívták anyaotthonoknak (Zombai 2014). Majd ez az intézmény típus került az 1997-es gyermekvédelmi törvény alá és így lett a neve családok átmeneti otthona, kibővítve a korábbi szolgáltatást az apák felé. 1997-ben, amikor létrejött a gyermekvédelmi törvény, akkor az anyaotthonokat kivették a hajléktalan gondozás alól. Az otthonoknak két típusa van: van, amikor egy teljes családot befogadnak, apával együtt és vannak az egyszülős, főleg anyákat befogadó otthonok. Nagyon fontos, hogy nem az otthonok fennmaradása, hanem az intézmények fejlesztése a cél. (Zombai 2014) Magyarországon, ha egy család rászoruló, szegény vagy problémákkal küzd, akkor a legkomplexebb és egyéni igényekre szabott ellátást ilyen családok átmeneti otthonában tudja megkapni. Napjainkban, ha egy település lakosságszáma meghaladja a 30.000 főt, akkor törvény kötelezi a település önkormányzatát arra, hogy legalább egy családok átmeneti otthonát fenn kell tartania. (Bányai – Kelemen 2022)

Az ilyen intézményekben élő emberek a társadalom tagjai számára eléggé láthatatlanok, gyakran változtatják lakóhelyüket, sokszor költöznek és általában maguk az intézmények is a város külső pontjain találhatóak, a társadalom elől elrejtve. Ha egy családot felvesznek egy családok átmeneti otthonába, akkor fel kell készülniük arra, hogy folyamatosan kontroll alatt lesznek és figyelni fogják őket. A konyha és a fürdőszoba helyiségek közösek, együtt

használják más családokkal. Mosni úgy szoktak, hogy egymás között be kell osztani, hányadikként szeretnének mosni, mert a mosógép használata is közös. A szülők, felnőttek nem fogyaszthatnak alkoholt és ezt szigorúan veszik (ez fontos az együttélés szempontjából). A szülőknek az önállósága csorbul, miközben pont az lenne a célja ezeknek az intézményeknek, hogy az empowerment folyamatát, tehát a felhatalmazást, a megerősítést adja meg. A családok átmeneti otthonaiban a jogszabály szerint 6 hónapig lehet lenni, de ha nem sikerül megoldani a problémákat, akkor a család kérésére meghosszabbítható 6 hónappal és ha ez a hat hónap a tanév felénél jár le, akkor még maradhat a család a tanév végéig, de csak akkor, ha a gyermek már iskolás korú. Általában az a cél, hogy az első hat hónap alatt, a két jövedelemmel rendelkező családok összegyűjtsenek, spóroljanak annyi pénzt, amennyi elég például egy kaució kifizetéséhez. Sajnos vannak olyan esetek, amikor csak az egyik szülő rendelkezik munkajövedelemmel, vagy egyszülős családról beszélünk, ahol lehetetlenség összegyűjteni annyi pénzt, hogy el tudjanak kezdeni lábra állni és egy albérletet bérelni. Így ezek a családok kénytelenek lesznek családok átmeneti otthonáról, családok átmeneti otthonára vándorolni, mert másképpen nem tudnának megélni. (Bányai – Kelemen 2022) Ezt a jelenséget nevezik úgy, hogy vándorló családok (Bogó és mtsai 2017).

A vándorlás hatására valószínűleg a második generáció is az intézménybe születik meg. A bekerülés előtt van egy úgynevezett első interjú, amiben felméri a szakemberek, hogy a család képes lesz-e együttműködni és betartani a szabályokat. Az első interjú után, ha bekerül a család, akkor további interjúk is készülnek velük. Általában egyes egyének, családok hajlamosak arra, hogy csak a jó dolgukat mondják el, bizonyos rosszabb dolgokat pedig elhallgatnak, hogy előnyösebb helyzetben legyenek. A családok átmeneti otthonában élők vagy oda felvételt kérők mind olyan rétegből kerülnek ki, amiket a többségi társadalom tagjai nem látnak és általában ezeknek a családoknak nagyon sokféle problémáik vannak. (Bányai – Kelemen 2022) Vannak olyan szülők is, akik a gyermekkorukat intézményben töltötték. (Bányai 2015)

Mint, ahogy már fentebb is említettem, ha egy család bekerül a családok átmeneti otthonába, akkor készítenek velük egy felvételi interjút, ahol felméri a szakemberek, hogy milyen nehézségei vannak a családnak és hogyan tudnának a legjobban segíteni a problémák enyhítésében. A szakembereknek nagy segítség az is, hogy a GYVR-ben, tehát a gyermekvédelmi rendszerben már megtalálható a család, ha volt más családok átmeneti otthonában is és ott a családról több információ áll a rendelkezésükre. A családok természetesen önkéntes alapon költöznek be és ki, bár vannak olyan helyzetek, amikor, bár el szeretnének költözni, de egyszerűen nem tudnák hova menni. A felvételi interjún még meg lehet tudni azt

is, hogy a család honnan tudott az intézményről. Általában vagy a faluban/városban hallottak róla vagy már egy rokon is lakott ilyen intézményben és onnan tudnak róla a családok. Vagy, ha nem oldódnak meg a problémák, akkor az ottani családok átmeneti otthona segített a családnak egy másik családok átmeneti otthonát keresni. Az eredeti cél a családok átmeneti otthonával az volt, hogy átmenetileg segítenek a családoknak, de manapság már az a megfigyelhető tendencia, hogy a családok ideig-óráig tudnak az intézmény nélkül élni, de egy idő után vissza kell térniük, mert nem tudnak boldogulni. Akik egykeresős családban élnek, vagy csak a szociális transzferekből élnek, nekik esélytelennek látszik kijutni a rendszerből. A családok átmeneti otthona a jogi és pszichológiai segítségen túl nyújt előkészítő, felkészítő foglalkozásokat, korrepetálást a gyermekeknek, de igénybe tudnak venni család terápiát is a szülők. Természetesen a családok átmeneti otthonának vannak negatív hatásai is, például, hogy egy második generáció is az intézményes rendszerbe születik bele és azt fogja gondolni, hogy ez a normális. Vannak olyan családok, akiket a szakemberek már lakásturistáknak neveznek, mert számukra már egy életformává vált ez a lét. (Bányai – Kelemen 2022)

Nagyon sokféle indok van, amiért valaki családok átmeneti otthonába kényszerül, ilyen lehet az adóssági csapda vagy a családi konfliktusok. Mivel folyamatosan költözködni kellett nekik, ezért nem tudtak jó, segítő kapcsolatokat kialakítani, így nincs ilyen támogató közegük. Ahogy már fentebb is említettem első körben maximum 6 hónapig maradhatnak itt a családok (anya, apa és gyermekek), majd, ha nem sikerül megoldani a problémát, akkor hosszabbíthatnak egy félévet és ha az a félév a tanév közben telik le (és iskoláskorú a gyermek), akkor maradhatnak a tanév végéig. Ha egy családnak már felnőtt gyermeke van, de van kiskorú személy a családban, akkor a felnőtt gyermek 21 éves koráig maradhat az intézménybe, de ha felsőfokú intézménybe folytatja a tanulmányait, akkor maradhat 24 éves koráig is, de nagyon fontos, hogy legyen egy kiskorú gyermek is a családban. (Bányai – Kelemen 2022)

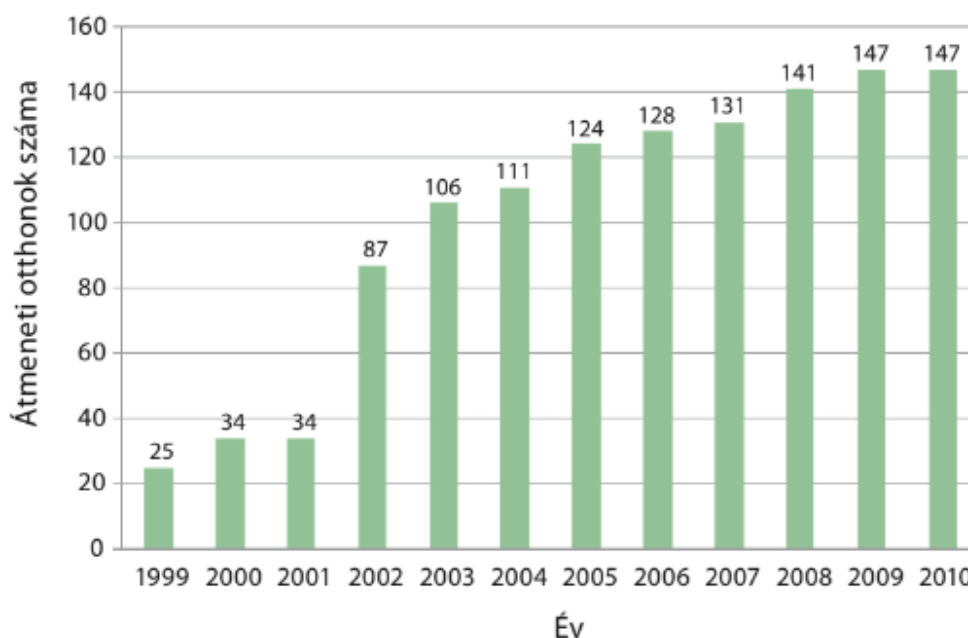
„51. § (1) Az otthontalanná vált szülő kérelmére a családok átmeneti otthonában együttesen helyezhető el a gyermek és szülője, valamint legfeljebb 21. életévének betöltéséig a gyermek nagykorú testvére, ha az elhelyezés hiányában lakhatásuk nem lenne biztosított, és a gyermeket emiatt el kellene választani szülőjétől, családjától.” (1997. évi XXXI. törvény)

A jogszabály szerint egy családok átmeneti otthonában 12 család lehet és 40 férőhelyet lehet biztosítani. Ezek a családok kaphatnak és kérhetnek jogi, illetve pszichológiai tanácsadást is. Nehézséget jelent az, hogy csak olyan településeken lehet építeni egy családok átmeneti otthonát, ahol a település lakossága eléri a 30.000 főt. Budapesten koncentrálódik a családok átmeneti otthonának a jelentős része. Ezért nagyon sok családnak, ha valami problémája van és

olyan településen él, ahol a lakosság száma nem haladja meg a 30.000 főt, nagyon sokat kell utazni, hogy segítséget kapjanak. (Bányai – Kelemen 2022)

2021-ben a KSH felmérései szerint 6604 gyermek lett ellátva a családok átmeneti otthonában, 127 intézményben. Egyre csökken azoknak a gyermekeknek a száma, akiket gyermekek átmeneti otthonában (GYÁÓ) gondoznak és egyre nő azoknak a családoknak a száma, akiket családok átmeneti otthonában (CSÁÓ) látnak el. 2023-ban 8871 gyermeket gondoztak családok átmeneti otthonában és 4400 engedélyezett férőhely volt. (KSH 25.1.1.10 gyermekjóléti alapellátások) Az 1. ábrán látszik, hogy folyamatosan egyre több családok átmeneti otthonát hoznak létre. 2009 és 2010 között látszik egy stagnálás, de már jóval több családok átmeneti otthona van, mint 1999-ben.

1.ábra: Családok átmeneti otthonainak a száma

Forrás: Gulyásné – Papházi (2010: 101): Gyermekvédelmi statisztikai tájékoztató.

A 2. ábrán az figyelhető meg, hogy egyes vármegyékben és régiókban hogyan alakulnak a családok átmeneti otthonainak a száma. A vízszintes tengelyen az évek figyelhetőek meg 2010-től 2019-ig. Ahogy fentebb már említettem, kötelező a 30.000 feletti lakosságszámú településeknek legalább egy családok átmeneti otthonát működtetni. Ebből is látszik, hogy Budapesten és Közép-Magyarországon sokkal több családok átmeneti otthona működik, mint máshol az országban. Budapesten kívül, a Dunántúlon, Alföldön és Északon van még több családok átmeneti otthona. 2019-ben már Közép-Magyarországhoz képest nem sokkal marad el az Észak-Alföldi régió.

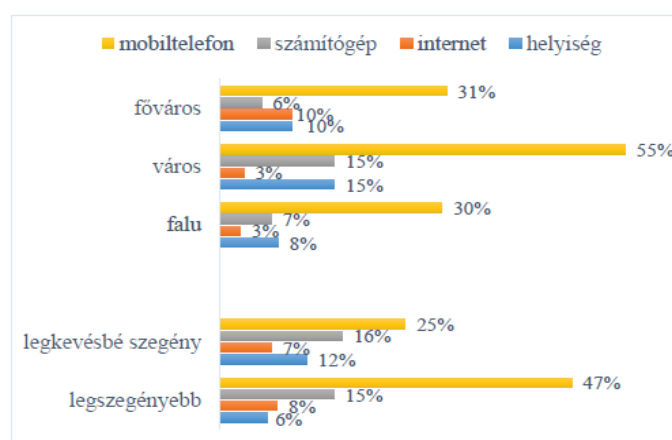
2.ábra: Családok átmeneti otthonainak a száma 2010-től 2019-ig

		Családok átmeneti otthonai									
Budapest	főváros, régió^a	2 018	1 924	2 016	2 175	2 213	2 427	2 208	2 088	2 227	1 854
Pest	megye, régió^b	462	437	484	455	466	480	499	498	511	395
Közép-Magyarország	nagyregió^c	2 480	2 361	2 500	2 630	2 679	2 907	2 707	2 586	2 738	2 249
Fejér	megye	84	64	65	61	61	61	63	76	95	89
Komárom- Esztergom	megye	209	211	211	197	182	183	198	204	234	179
Veszprém	megye	171	266	340	327	347	329	276	370	341	390
Közép- Dunántúl	régió	464	541	616	585	590	573	537	650	670	658
Győr-Moson-Sopron	megye	439	241	350	234	329	367	289	288	388	384
Vas	megye	61	71	42	46	48	48	35	42	38	38
Zala	megye	145	117	120	138	117	111	128	96	139	143
Nyugat-Dunántúl	régió	645	429	512	418	494	526	452	426	565	565
Baranya	megye	325	306	211	219	260	288	291	297	291	302
Somogy	megye	234	269	246	256	317	396	333	359	426	401
Tolna	megye	101	94	75	68	67	67	53	64	46	67
Dél-Dunántúl	régió	660	669	532	543	644	751	677	720	763	770
Dunántúl	nagyregió	1 769	1 639	1 660	1 546	1 728	1 850	1 666	1 796	1 998	1 993
Borsod-Abaúj-Zemplén	megye	386	398	474	495	412	473	375	344	309	298
Heves	megye	76	77	59	67	67	92	65	93	72	74
Nógrád	megye	135	146	160	163	149	154	154	205	154	188
Észak-Magyarország	régió	597	621	693	725	628	719	594	642	535	560
Hajdú-Bihar	megye	259	332	316	354	380	381	400	385	495	412
Jász-Nagykun-Szolnok	megye	106	99	104	134	114	128	91	129	111	62
Szabolcs-Szatmár-Bereg	megye	505	437	506	479	555	489	549	540	621	605
Észak-Alföld	régió	870	868	926	967	1049	998	1 040	1 054	1 227	1 079
Bács-Kiskun	megye	235	259	278	174	217	225	176	227	214	256
Békés	megye	144	128	112	157	103	145	149	182	139	198
Csongrád-Csanád	megye	94	86	71	64	78	94	72	79	115	87
Dél-Alföld	régió	473	473	461	395	398	464	397	488	468	541
Alföld és Észak	nagyregió	1 940	1 962	2 080	2 087	2 075	2 181	2 031	2 184	2 230	2 180
Ország összesen	ország	6 189	5 962	6 240	6 263	6 482	6 938	6 404	6 566	6 966	6 422

Forrás: KSH 6.2.5.2, Gyermek és Családok átmeneti otthonaiban ellátott gyermekek (2010-)

A 3. ábra azt ábrázolja, hogy a család-és gyermekjóléti szolgálatok milyen felszereltséggel rendelkeznek. Ebből is adódhat az, hogy nagyon sokan vándorolnak családok átmeneti otthonáról családok átmeneti otthonára és bizonyos otthonokat jobbaknak találják, mint másokat. A kutatásunkban arra is nagy hangsúlyt fordítottunk, hogy egyes intézményekben hogyan érezték magukat az egyének és hogy mennyire volt az komfortos számukra.

3. ábra: Felszereltség a család-és gyermekjóléti otthonoknál

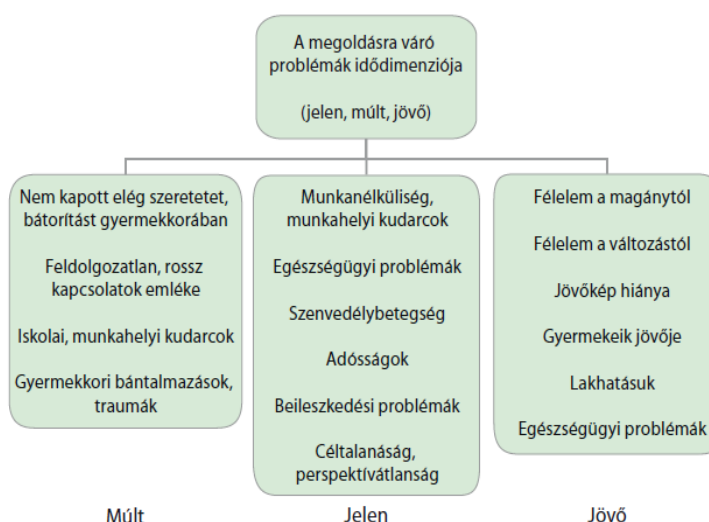

Forrás: (Husz Ildikó – Kopasz Marianna – Rácz Andrea (2020): A szegénységben élő gyermekes családok társadalmi mobilitásának esélyei a családsegítő szakemberek szemszögéből. Esély, 2020/4: 38)

Rácz Andrea egyik cikkében a nemzetközi gyermekvédelemben jóváhagyott alapelvek és az azok közötti gyakorlati alkalmazás lényeges különbségére teszi a hangsúlyt. Ezek a lényeges különbségek a következők: a védelem elve, a gyermek legjobb érdekének elve, és a családi autonómiát legkevésbé sértő beavatkozás (legkisebb beavatkozás elve). A védelem elve azt jelenti, hogy a szakemberek nem engedik és meggátolják a gyermekek bántalmazását, figyelmen kívül hagyását. A gyermek legjobb érdekének elve arra irányul, hogy meg kell keresni a gyermek számára a legbiztonságosabb elhelyezési formát. A legkisebb beavatkozás elvének pedig az a célja, hogy a gyermek családban való gondozását, biztosítását szolgálja úgy, hogy a család autonómiája ne sérüljön. Aki átmeneti otthonba kerül, annak írott és íratlan szabályokat kell betartani. Van egy házirend, amit minden családnak be kell tartani és a magánéletét minden családnak ellenőrzik, ezzel minden családnak csökken és csorbul az autonómiája. A családok átmeneti otthonában biztosítani kell az éjszakai és nappali tartózkodást, a személyi tisztálkodásra, étkezésre, közös szabadidős tevékenységekre szánt helyiséget is. Vannak olyan családok, egyének, akik már régóta bent vannak a gyermekjóléti alapellátások körében. Tőlük kerül ki a szolgáltatások igénybe vevők több, mint ötöde. (Rácz 2010)

Ezen a 4. ábrán az látszik, hogy a családok átmeneti otthonaiban élő embereknek nagyon sok és komplex problémái vannak. A múltban vannak megoldatlan és feldolgozatlan problémák, például nem kapott elég szeretetet gyermekkorban vagy bántalmazták kiskorában. Majd jön a jelen dimenziója, ahol a folyamatos kudarcok vannak, például munkanélküliség, adósság. Később pedig a jövőbeli célok nem látszanak és kilátástalan lesz a helyzet.

4.ábra: A múlt, jelen és jövő problémái

Forrás: Zombai Tamás (2014): Dilemmák, lehetőségek. Szociális munka a családok átmeneti otthonaiban. Esély, 2014/4: 109.

A családok átmeneti otthonában élő családok nem rendelkeznek jó kapcsolati hálóval, de van, hogy egyáltalán nincsen kapcsolati hálójuk. Általában, akiket felvesznek a családok átmeneti otthonába, valamilyen problémával küzdenek. A múltban vannak feldolgozatlan traumák, a jelenben folyamatosan helyt kell állni, a jövő pedig tele van bizonytalanságokkal. Mindeközben a szociális munkások feladata csak kiegészítő és nem helyettesítő gondoskodás. A családok átmeneti otthonában egyre nagyobb számban jelennek meg olyan családok, akik lakhatási gondokkal vagy adóssági csapdába kerültek. Nekik több problémára is számítani kell, például: nem fog tudni spórolni, félretenni, nem fogja tudni fizetni a térítési díjat, nem fog legális munkát választani, mert annak a fizetésnek a fele el fog menni a tartozások kifizetésére és nem fog maradni arra pénz, hogy spóroljon, illetve várhatóak konfliktusok kialakulása a környezetében élő személyekkel. Akiknek van spórolt pénze, azok családok el tudnak menni beköltözni egy albérletbe, vagy más családok meg tudják magukat húzni ismerősöknél, de mi van azokkal a családokkal, akiknek erre nincsen lehetősége? Őket nevezzük vándorló családoknak, akik mennek az egyik átmeneti intézményből a másikra, mert nem látnak más menekülési alternatívát. (Zombai 2014)

A diagrammon, tehát az 5. ábrán az figyelhető meg, hogy az iskolai végzettség nagyban befolyásolja a relatív jövedelmi szegénységet (ez van a vízszintes soron). Ha valakinek csak legfeljebb általános iskolai végzettsége van, akkor jelentősen ki van téve a szegénységnek. De már, ha az illetőnek van szakmunkásképző végzettsége, máris csökken a kockázata annak, hogy relatív szegénységben kelljen élnie. A legkedvezőbb helyzetben a diplomások vannak, akiket nagyon kevés esetben fenyeget a relatív szegénység.

5.ábra: A relatív jövedelmi szegénység iskolai végzettség függvényében

Háztartásfő iskolázottsága	2000	2003	2005	2007	2009	2012
Legfeljebb általános	24	30	24	24	28	41
Szakmunkásképző	11	11	11	14	15	18
Érettségi	6	7	9	5	6	6
Diploma	4	3	1	3	2	2
Teljes népesség	12,9	13,5	12,0	12,6	14,0	17,0

* Azok tartoznak a relatív jövedelmi szegények csoportjába, akik olyan háztartásban élnek, ahol a háztartás jövedelme nem éri el a medián ekvivalens jövedelem 60%-át (relatív szegénységi küszöb).

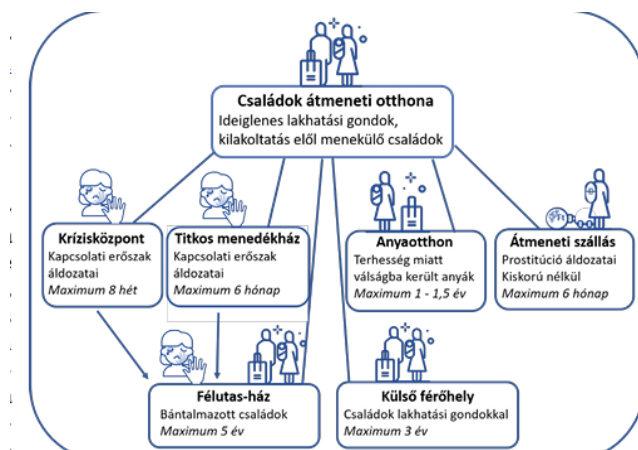
Forrás: TÁRKI Monitor Jelentések 2012., 2.5. táblázat alapján (Szivós–Tóth 2013: 53.) http://www.tarki.hu/hu/research/hm/monitor2012_teljes.pdf

Forrás: TÁRKI Monitor Jelentések 2012., 2.5. táblázat alapján (Szivós – Tóth 2013: 53)

A családok átmeneti otthona többféle krízishelyzetben segít. Egyszerre segít az ideiglenes lakhatási gondokkal küzdő családoknak és krízishelyzetben lévő nőknek is. A családok átmeneti otthonának az a legfőbb célja, hogy a gyermekeket ne kelljen kiszakítani a családból.

A célcsoportjai: ideiglenesen otthontalanul maradt gyermek és szülője, válsághelyzetben lévő kismama, veszélyeztető közegből menekülő szülő és gyermek vagy családon belüli erőszak áldozatává vált gyermek és szülője. A családok átmeneti otthona magába foglalja a különböző feladatokkal rendelkező intézményeket, mint például titkos menedékházak, anyaoththonok, átmeneti szállások, félutas-házak, külső férőhelyek. A családok átmeneti otthonának az elhelyezkedése területenként eltérő, általában olyan helyeken vannak ezek, ahol 30.000 főnél többen laknak egy városban. Ezeknek az intézményeknek a fele Budapesten és Pest vármegyében található, míg van olyan vármegye, ahol összesen egy darab lelhető fel. A családok átmeneti otthonában 12-40 felnőtt és gyermek ellátását biztosítja. A családok átmeneti otthona lakhatást és szükség szerint jogi, pszichológiai és mentálhigiénés szakemberek segítségét nyújtja az itt élőknek. A családok átmeneti otthonában egy évig lehet maradni, de ezt meg lehet hosszabbítani egy fél évvel és ha ez a félév a tanév közben jár le (amennyiben a gyermek/ek iskolás korúak), akkor még maradhatnak a tanév végéig. Krízisközpontba maximum 8 hétig lehet maradni, ide a bántalmazó kapcsolatból érkező anyák és gyermekeik jönnek. Titkos menedékházba maximum 6 hónapig tudnak maradni az erőszakos kapcsolatból menekülő személyek, ezek direkt olyan házak, amiket senki nem tud, hogy hol találhatóak, így a bántalmazó személy nem tudja felkeresni őket. Anyaoththonba maximum 1, 1,5 évig maradhatnak azok az anyák, akik a terhesség miatt válság helyzetbe kerülnek. Átmeneti szállásnál maximum 6 hónapig maradhatnak, ide azok jönnek, akik prostitúció áldozatai lettek (kiskorú nélkül). Félutas háznál maximum 5 évig maradhatnak, kikerülhetnek családok átmeneti otthonából vagy akár krízisközpontból is, ezt a szolgáltatást a bántalmazó kapcsolatban lévők vehetik igénybe. Külső férőhelynél maximum 3 évig vehetik igénybe a lakhatási gondokkal küzdő családok.

6. ábra: Családok átmeneti otthona és formái

Forrás: <https://www.parlament.hu/infoszolg> (Utolsó letöltés: 2024.11.14)

A személyes szociális szolgáltatások rendszerében a folyamatos átalakításoknak az a lényege, hogy a gyermekvédelmi intézmények nagyobb szerephez jussanak a szegénységben élő gyermekek társadalmi hátrányának csökkentésében és hogy megpróbálják megtörni a generációkon átívelő szegénységi ciklust. Preventív és jóléti célú gyermekjóléti szolgálatok hoztak létre, ami segítette, hogy az összes településen ki legyen építve a gyermekvédelmi jelzőrendszer. A gyermekes családok szociális munkában nagyon fontos a partnerség és a bizalomra épülő kapcsolat. Fontos a szakemberek és a kliensek között az eredményes problémamegoldás, illetve az együttműködés a szakemberek között az összetett problémákra való időben és módon zajló reagálás útján. A kliensközpontú megközelítésben fontos az erősségekre építés, a képessé tevés és hogy a változásokat a családdal közösen értékeljük. A családsegítő munkakör betöltéséhez felsőfokú végzettség kell, amit jogszabály ír elő. A jogszabály szerint egy családsegítő 25 családdal foglalkozhat csak és azért kell ez a korlát, hogy a feladatot megfelelően el tudják végezni. A baj az ezzel a gyermekvédelmi hálózattal, hogy *„Éveken, hosszú éveken keresztül, akár 10-15 éven keresztül is ugyanazzal a családdal, ugyanazzal az ügyel, ugyanazzal a tehetetlenséggel kell szembenézni, mert nincs eszköz a kezünkben. Pénz sincsen, de igazából eszköz, hatalom, hogy ezen bármiképpen tudnánk változtatni.”* (észak-kelet-magyarországi település, esetmenedzser 1.) (Husz – Kopasz – Rác 2020)

Szubkultúra elméletek megközelítései

A szubkultúrát, mint fogalmat nagyon sokféleképpen használják, például hívhatjuk részkultúrának, alárendelt kultúrának, vagy speciális csoportok kultúrájának is és emiatt nagyon sok csoportot tartottak és tartanak szubkultúrának, például: fogyasztási csoportokat, etnikai kisebbségeket, szexuális kisebbségeket, foglalkozási csoportokat, különleges helyzetben lévők csoportjainak szubkultúráit is. Rácz József 3 féle ifjúsági szubkultúrást hullámmal különböztet meg, ez a klasszikus, a szubkultúra kutatások „új hullámát” és a posztmodern. (Rácz 1998b: 51-53) A klasszikus hullám 1950-ben érte el a csúcspontot. Az új hullám Angliában bontakozott ki a hetvenes években. Stanley Cohen az egyik alapgondolata az, hogy a szubkultúra, mint megnevezés úgy jön létre, hogy a médiában reprezentáltá válik és így jönnek rá a tagok is, hogy egy szubkultúra részévé váltak. A szubkultúrák és az eltérések fenyegetik a hagyományos világ természetességét és ez azért lehetséges, mert vagy a szubkultúrást fiatalok a hagyományos világból nem kérték, vagy pedig a hagyományos világ nem fogadta be őket. Viszont a különbségek mellett ezek a fiatalok is elfogadják a hagyományos világ értékeit. Ezek a különbségek tanítják meg őket az önazonosságra és a személyes méltóságra. Ez az új hullám a klasszikushoz képest abban is más, hogy itt a szubkultúra tagjai nem passzív, hanem aktív döntéshozók. Végül, az utolsó, harmadik hullám a posztmodern. Itt az figyelhető meg, hogy a világ barátságtalanságában a jót alkotja, másrészt viszont a bonyolult világ értelmét adja a szubkultúra. Nagyon sok féle témát és csoportot neveznek szubkultúrának, így manapság már egy elkülönülő kutatási terület lett a szubkultúra-kutatás. (Gelder-Thornton 1997) A chigaoi iskola volt az első, aki belekezdett a szubkultúra kutatásába és ők a fiatalok devianciáira és a bűnözésre vezették vissza a szubkultúra eredetét. (Bennett-Kahn-Harris 2004) A chicagói iskola azt látta a deviancia és a bűnözés során, hogy a jelenségek a társadalmi viszonyok és az egyének megszerzett helyzetének eredményeképpen jöttek létre. (Rácz 1998b) Albert K. Cohen szerint az alacsony társadalmi réteg, főleg fiatalok rájönnek az uralkodó középosztályi társadalmi elvárások és a rendelkezésükre álló lehetőségek között feszülő különbségre. (Cohen, A. 1995) Az elérhetetlennek tűnő társadalmi megfelelés és értékek leértékelése és kiforgatása miatt az ifjúsági bűnöző szubkultúrában lelnek kölcsönös megértésre.

Raymond Williams szerint a kultúrának van egy olyan egyedi megfogalmazása, ami társadalmilag érvényes, tehát ez egy „sajátos életmód”, ami normákat és értékeket fejez ki akár az intézményekben, (mint például egy csőben) vagy a mindennapi életben. (Williams 2003) Robert L. Taylor például, a Gary Alan Fine és Sherryll Kleinman összegzését alapul véve azt gondolja, hogy a szubkultúra egy csoportot elválaszt más olyan csoportoktól, akiknek mások a normái, értékei, életstílusa. (Taylor 2002) Wessely Anna azt mondja, hogy a szubkultúra

jelensége csak a 20. században kapott nagyobb terepet, mert az urbanizáció által már sokkal közelebb laktak egymáshoz az emberek és az emberek kulturális távolsága egyre nőtt és a közrendet fenyegette. (Wessely 2003) Albert K. Cohen szerint, ha a többségi társadalom elutasít egy viselkedésformát, normát vagy életstílust, akkor az az elutasítottak bezárkózásához vezet. (Cohen 1969)

A szubkultúra tulajdonképpen azt jelenti, hogy van egy nagy társadalmi csoport és azon belül van egy kisebb csoport, akik más értékeket, normákat vallanak. Thoma László úgy fogalmaz, hogy ne ellenkultúrát lássunk a szubkultúrában. Ő szerinte a szubkultúra azt jelenti, hogy különböző státuszú, helyzetű emberek, csoportok egymástól teljesen eltérően cselekszenek és ez a cselekvés a szubkultúra szimbóluma. Az ellenkultúra akkor alakul ki, ha egy szubkulturális csoport, réteg nem tud azonosulni a társadalmi helyzetével, bár ezt a beilleszkedést nagyon sok társadalmi tényező kényszeríti.

A szubkultúrákat mindig az mozgatja, hogy vannak szabályok, amikre a társadalom tagjai különböző módon reagálnak. Egyes heterogén csoportok a feltételezett mainstream ellen láznak és így próbálják meg megtalálni magukat. Clifford R. Shaw és Henry D. McKay Chicagóban rájöttek, hogy ott létesül leginkább a szociális dezintegráció, ahol a legszegényebben élnek az emberek. Albert Kohen úgy vélte, hogy a szubkultúrát lényegében az hozza létre, hogy a problémákra az embereknek interakcióik vannak és az egymást megerősítő normatükör miatt reagálnak így, létrehozva egy életstílust. (Mészáros 2011)

A szubkultúrára, mint jelenségre eddig úgy hivatkoztam, mint egy olyan választás, amit az ember saját maga, a saját döntése miatt hoz meg, az ő saját döntése miatt csatlakozik valamilyen értékekhez, normákhoz. Úgy gondolom, hogy meg kell vizsgálnunk azt a lehetőséget is, hogy mi van akkor, ha az ember azért lesz egy szubkultúra része, mert kényszerítve van rá. A mi esetünkben, tehát ha a családok átmeneti otthonáról beszélünk, akkor szerintem inkább ez jellemző ezekre az emberekre jobban, hogy azért élnek más életet, mint a többségi társadalom, mert rájuk lett kényszerítve ez az életmód valamilyen ok miatt. Egy szakirodalom azt vizsgálta, hogy a fiatalok hogyan választanak márkát. Az derült ki, hogy a fiataloknak státusz kérdést is jelent a megfelelő márka választása. Viszont, arra is rájöttek az írók, hogy sokszor inkább kényszerből választanak egy adott márkát a fiatalok azért, hogy megőrizzék a pozíciójukat és nem azért, mert lehetőségük lenne más márkát is megvenni. (Dr. Prónay – Dr. Hetesi é.n.) A mi esetünkben ez úgy igaz, hogy a családok átmeneti otthonában élő emberek nem tudnak kitörni ebből a helyzetből és kényszer miatt mennek otthonról otthonra. Egy másik szakirodalom azt írja, hogy a létrejövő esélyegyenlőségben, megjelentek eltérő esélyek is és ebből fakadóan megjelentek új normák, értékek és viselkedésminták. Azok

az emberek, akik a társadalom perifériáján éltek, nekik folyamatosan alkalmazkodniuk kellett az új körülményekhez, új tradíciókhoz és ezekből az alkalmazkodásokból alakult ki a szubkultúra. Wolfgang és Ferracuti az erőszakot és az erőszakos viselkedést vizsgálták a szubkultúrák körében. Ők azt írták le, hogy maga a szegénység miatt is kialakulhat egy sajátos kultúra. Azoknál a családoknál, akik már több generáción át küzdenek a megélhetéssel, illetve a peremén élnek a társadalomnak, másfajta elvárásaik vannak a társadalommal szemben, mint a többségnek. A frusztrált, fáradt szülők gyakran válnak agresszívvá és nemtörődömmé. Így a gyermekekre átöröklődik a társadalomhoz való negatív hozzáállás és az erőszak jellemvonásai is. (Göncz é.n.) A folyamatok és a több szempontú megközelítés hangsúlyozásán túl a társadalmi kirekesztés fogalmában szerepet kap a szociális integráció problémája is. Emiatt a szegénységet nem lehet csupán egyéni okokra, mint a devianciára, patológiára vagy szubkultúrára visszavezetni. A társadalmi felelősség kérdése azt is jelenti, hogy egyes csoportok vagy folyamatok tudatosan úgy működnek, hogy egyéneket vagy más közösségeket kizárjanak. (Ferge, 2000) Amartya Sen egy fontos megállapításra hívja fel a figyelmet: a kedvezőtlen beilleszkedési feltételek és a hátrányos részvétel ugyanolyan káros következményekkel járhatnak, mint a nyílt kirekesztés. (Sen, 2003) (Vida 2013) A zenei világban is van olyan, hogy valamilyen kényszer miatt változtatják meg a zene stílusát. A szubkultúra megjelöli, hogy hogyan kell részt venni benne, így kötelezettséget ad a viselkedésnek és a gyakorlatnak, de a szabályok nincsenek köbe vésve, mert időtől és szituációtól függően más lehet a tartalma. (Williams 2011: 126–145) A szubkultúra arra is való, hogy a személyek hogyan pozicionálják magukat és hogy ki mennyire sikeresen tudja elérni a kívánt eredményt. Például ebben a szakirodalomban meg van jelölve, hogy ahhoz, hogy valakit hiteles hardcore punknak tartsanak háttérbe kell szorítania olyan viselkedésektől, amiket nem hagy jóvá ez a stílusirányzat. Williamshez hasonlóan a szerző is úgy értelmezi a szubkultúra fogalmát, mint egy sajátos képekből és szokásokból álló összetett mintarendszert, amelyet azok az egyének hoznak létre és alakítanak, akik különböző mértékben és módokon kapcsolódnak az előzőekben említett elemekhez. (Vásárhelyi 2015) A szubkultúráknál elfogadott felfogás az is, amikor az életkörülmények különbségeiben keresik az okát ennek a fogalomnak. Azért keletkeznek szubkultúrák, mert lehetetlen megteremteni mindenki számára ugyanazokat a körülményeket. Ha szubkultúráról van szó, akkor meg kell említeni, hogy vannak ellenkultúrák is. Ezeket az ellenkultúra csoportokat több okra lehet visszavezetni. Az egyik az, hogy egy társadalmi csoport vagy egyén feladásra kényszerül, vagy az értékrendszere felbomlik, vagy hiányzik a szociális kontroll/túl szoros ez a kontroll. Van olyan, hogy spontán és kreált szubkultúra. Spontán szubkultúráról akkor beszélünk, ha a társadalom tagjai véletlenszerűen

kerülnek össze és szándékosan alakítanak ki sajátos értékeket és normákat. Ezzel szemben kreált szubkultúráról akkor beszélünk, ha a háttérből valakik tudatosan megszervezve hoznak létre olyan értékeket, amik eltérnek a megszokott kultúrától. (Kollár 2016)

A kutatás módszertana

A kutatási terepet egy magyarországi nagyvárosban található alapítványi fenntartású családok átmeneti otthona jelentette. A mély, strukturális információk feltárása érdekében a kutatás kvalitatív technikák alkalmazására épült, az elsődleges adatfelvétel módja a félig strukturált interjúk voltak, ami kiegészült a résztvevő megfigyelés módszerével. Az átmeneti otthonok zárt rendszere hatására az adatfelvétel abban az intézményben zajlott, ahová lehetőség volt kutatói bejutásra a korábbi gyakorlati munkavégzés következtében.

Az intézményen belül teljes lekérdezés történt, valamennyi család legalább egy felnőtt tagjával készült interjú, törekedtünk továbbá arra, hogy ahol van lehetőség ott az édesapákat is bevonjuk a vizsgálatba, így velük is készültek interjúk. A beszélgetések előtt résztvevői megfigyelésekre került sor, melynek egyik célja az alanyok megismerése, a minél pontosabb interjúvázlat kidolgozása érdekében, valamint feljegyzések születtek a családok átmeneti otthonáról, lakókörülményekről, belső működésről, napi rutinokról. Informális beszélgetéseket folytattunk a dolgozókkal, a lakókkal és részt vettünk a gyermekgyerekekkel való foglalkozásokon is. Célunk volt, hogy minél jobban megismerhessük ezt az intézménytípust, és az ott élőket.

Összesen 12 alkalommal zajlott résztvevői megfigyelés az átmeneti otthonban, ezek jellemzően 3-4 órás jelenléteket jelentettek. 10 darab félig strukturált interjú készült el a lakókkal. Az interjúkhoz kapcsolódó megfigyelőlapokat a Függelékek 1. számú melléklete tartalmazza. A lakók általában roma származásúak, többségük nő. Az iskolai végzettségüket tekintve általában csak a nyolc általános iskolájuk van meg. A lakók többsége még viszonylag fiatal életkorú, harminc körül vannak vagy ennél fiatalabbak. Az interjúk felvétele diktafonnal történt, amelyek átlagosan harminc percesek. Találkoztunk olyan interjúkkal is, amelyek időben rövidebbek lettek, ennek oka elsősorban a célcsoport alacsony iskolai végzettségében keresendő, alacsonyabb szintű verbális készségekkel rendelkeztek. Az interjúvázlat főbb dimenziói a következők voltak: családjuk bemutatása, kapcsolathálójuk megismerése, iskolai pályájuk, munka és karrier történeteik, munkavállalással kapcsolatos attitűdjeik, életmódjuk jellemzése, hétköznapi tevékenységeik, valamint szabadidőeltöltésük. Külön dimenziót képezett a családok átmeneti otthonának jellemzése, ezen belül lakókörülményeik, lehetőségeik megismerése, cél volt továbbá feltárni, hogy korábban is laktak-e már átmeneti otthonokban, kíváncsiak voltunk mobilitástörténeteikre, minden korábbi lakóhelyükről külön bemutatást kértünk tőlük. Az interjú végén kitértünk jövőképükre, terveikre és vágyaikra.

A kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy a családok átmeneti otthonát értelmezhetjük-e szubkultúrának vagy inkább ez csak egy életstratégia a túlélés érdekében.

Továbbá kíváncsiak voltunk arra, hogy mivel magyarázható az a jelenség, hogy a legtöbb család, akik családok átmeneti otthonában tölti a legtöbb idejét, később nem tudnak az intézmény rendszerből kitörni, ezért vándorolni kényszerülnek az intézmények között. Azt is vizsgáltuk, hogy vajon azért nem tudnak kitörni, mert egyszerűen nem tudnak senkitől sem segítséget kérni vagy ez egy egyéni döntés, hogy benne maradnak az intézményes rendszerben, mert csak ezt az egy kiutat látják a családjuk védelmének érdekében.

Eredmények

1. Általános kép az átmeneti otthonról és az interjúalanyokról

A vizsgált családok átmeneti otthonában végeztünk résztvevő megfigyeléseket is. Ezek a megfigyelések segítettek kontextusba helyezni a családok működését, megismerhettük életterüket, napi rutinjaikat. Azoknak a családoknak, akik beköltöznek egy ilyen intézménybe, jellemzően nincsenek saját játékaik, saját bútoraik, használati tárgyaik. A kiválasztott átmeneti otthonban kilenc szoba és egy apartman szerű helyiség, az apartmanba a sok gyermekkel érkező szülők tudnak menni. Működik egy krízisközpont is, ahova a bántalmazott kapcsolatból menekülő személyek mehetnek a kiskorú gyermekeikkel együtt. Az intézménybe való bejutás egy kamerarendszerrel történik, ami azt jelenti, hogy becsöngetünk és ha lakók vagyunk vagy dolgozók (az én esetemben hallgató), akkor beengednek az intézménybe. Minden olyan személy, aki nem tartozik az intézményhez és nem ismeri sem a család, sem a dolgozók, nem engedik be. Ez a rendszer azért jött létre, hogy megakadályozza, hogy valakihez nem kívánt személy érkezzen, például a bántalmazó párja ne mehessen be az intézménybe. A családoknak együtt kell használni a közösségi tereket (itt találhatóak számítógépek, játékok, könyvek), a fürdőszobát és a konyhát is. A közösségi szocializáció szempontjából nagyon fontos, hogy megtanulják a családok és a családtagok, hogy hogyan kell együtt élni, egymásra figyelemmel lenni. A közösségi tér lehetőséget nyújt az iskoláskorú gyermekeknek, hogy játszanak, vagy tanuljanak, akár mentorral is, aki segít a tananyagban, hogy ne maradjanak le az iskolában. Van a kiválasztott intézménynek egy nagy udvara is, ahol a gyermekek és a szülők közösen tudnak játszani, kinti tevékenységeket végezni. A megfigyelések alapján az látszott, hogy a szülők nagyon igyekeznek betartani a szabályokat, amire úgy tekintenek, hogy majd a gyermekek későbbi életében is hasznukra válik. Van egy általános napirendjük, amihez igazodnia kell a családoknak, ez a következőképpen alakul: 5-7:30-ig reggeli készülődés, reggeli, dolgozó szülők munkába indulása, óvodába/bölcsődébe/iskolába indulás, 8-9-ig bevásárlás, 9-12-ig saját szoba takarítása, mosás, főzés, takarítás, tízórai, családgondozási teendők, ügyintézési teendők, orvosi vizsgálat igénybevétele, védőnő látogatás, csoportfoglalkozások, 12-13-ig ebéd, 13-15-ig csendes pihenő az otthon lévő gyermekeknek, közös helyiségek takarítása (beosztás szerint), csoportfoglalkozás, 15-18-ig egyéni tevékenységek végzése, bevásárlás, gyermekek hazahozatala bölcsődéből, óvodából, iskolából, tanulást segítő tevékenységek/korrepetálások, látogatók fogadása, 18-19-ig vacsora, mosogatás, 19-20-ig fürdés, a gyermekek lefektetése, a gyermekek a saját szobájukban tartózkodnak, 20-21-ig közös helyiségek takarítása (beosztás szerint), 21-22-ig pihenés, tv nézés, beszélgetés, 22:00-tól a szülőknek is már a saját szobájukban kell tartózkodniuk.

Az interjúk többségében nőkkel beszélgettünk, viszont akadtak olyan interjúk is, ahol férfival is tudtunk beszélni, ők alapvetően is alacsonyán reprezentáltak a családok átmeneti otthonaiban. A kiválasztott intézményben vannak roma származású lakók is. Általánosan elmondható róluk, hogy alacsony végzettséggel rendelkeznek, többségük nyolc általános iskolát végzett el. Többen közülük gondolkodtak a továbbtanuláson, amit végül nem sikerült véghez vinniük különböző okok miatt. Középkorú személyekkel beszélgettünk, de voltak fiatalabbak is. A legfiatalabb interjúalany 26 éves volt, a legidősebb pedig 47. Általános mindenkinél az, hogy kettő vagy több gyermek van a családban, és nem ritka az 5-6-7 gyermekes család sem. Jellemző még rájuk, hogy adósságokat halmoztak fel és azokat kell most visszafizetniük. Vannak olyan lakók is, akik valamilyen segélyből/támogatásból élnek (GYES, GYOD). Többségében vannak viszont azok a családok, akik nem kapnak semmilyen támogatást, így csak a munkahelyi bevételeiből gazdálkodnak. A legtöbben nem arról a településről származnak, ahol most a családok átmeneti otthona található, többségük érkezett kisebb településekről, vagy az ország távolabbi pontjairól. Mielőtt be kellett költözni ebbe a családok átmeneti otthonába, a legtöbben a párjukkal és a gyermekeikkel éltek albérletben. A legtöbb esetben lakhatási probléma merült fel, ezért kellett átmeneti otthonba menniük. Volt, akinél a bántalmazás volt a fő ok, amiért ott kellett hagynia a lakást vagy éppen annyira elmérgesedett a helyzet a szülők között, hogy azért kellett otthont keresniük. Ezt a bántalmazott anya úgy fogalmazta meg:

” Viták végett (a párjával). ” /6. számú interjúalany

A vizsgált családok átmeneti otthonában ugyanakkor nem ez volt a gyakori jelenség, a lakhatási problémák voltak döntőek a bekerülésben.

A következő alfejezetekben a különböző vizsgálati dimenziók eredményeit írjuk le, kiemelve azokat a jellemzőket, amikben sajátos ezeknek az anyukáknak, családoknak az élete. .

2. Iskolai pálya, oktatási karrierutak, munkavégzés

Elmondható a családok átmeneti otthonában élő interjúalanyokról, hogy csak a nyolc általános iskolát végezték el, de akad olyan személy is, akinek csak hétosztálya van meg.

”Mentem középiskolába (...) ott kilenc osztályom megvan, a tizedikbe belekezdtem, de otthagytam végül is, mert megismerkedtem a párommal.” /3. számú interjúalany

”Nyolc általánost jártam.” /6.számú interjúalany

Voltak olyan interjúalanyok, akik viszont arról számoltak be, hogy sikerült szakmát tanulniuk és letenni belőle a szakmai vizsgát, vagy éppen a nyolc általános után több okj-s képzésre beiratkoztak és azokat is elvégezték. Többen közülük szerettek volna továbbtanulni, de végül

az érettségi vagy a szakma megszerzés nem sokaknak sikerült. Volt, aki azért nem akart továbbtanulni, mert pénzt kellett gyűjtenie és inkább elment dolgozni. De akad olyan interjúalany is, aki azt mondta, hogy ő szeretett volna továbbtanulni, de egyszerűen nem volt pénzük rá, hogy kifizessék.

'' (...) És akkor így kerültem át Édesipari termékgyártóba, amit hát problémák miatt abbahagytam. '' /1. számú interjúalany

''A fodrász, tudja, sok pénzt kellett volna befizetnem, oszt akkor így nem bírtuk. '' /6. számú interjúalany

Amikor arról kérdeztem őket, hogy milyen tanulónak tartották magukat, akkor azt mondták a legtöbben, hogy jónak is meg nem is, leginkább közepes tanulmányi átlagokról számoltak be. Ami nagyon érdekes volt még az az volt, hogy matematikából többen vallották magukat jónak, mint bármelyik másik tantárgyból. Volt, akinek a kedvenc tárgya volt a matematika, de volt olyan is, akinek például az informatika és a testnevelés.

''Alsós koromban, általános iskolába szerettem nagyon az angolt, matekot. '' /3. számú interjúalany

''Nekem leginkább az informatika és a testnevelés (volt a kedvenc tantárgya). '' /2. számú interjúalany

Önbevallásuk mentén néhányan hátrányként élik meg azt, hogy nincsen magasabb iskolai végzettségük, mert így szerintük sokkal nehezebb a munkaerő piacon elhelyezkedni, mivel már elvárás, hogy az embernek legyen legalább érettségije vagy diplomája. Az interjú alanyok azonban jelenleg nem gondolkodnak továbbtanuláson vagy hogy megszerzik az érettségit. Általában elmondható, hogy az interjúalanyok többsége más településeken élt és járt iskolába, mint ahol jelenleg élnek.

Több szülőnél is megfigyelhető, hogy dolgoznak és a többségnek bejelentett munkája van. Viszont akadnak olyan interjúalanyok, akiknek egyáltalán nincsen munkájuk. Általában azért nincs jelenleg, mert kisgyermeket is nevelnek, jellemzően segélyből, anyasági támogatásokból élnek. Vannak olyan interjúalanyok is, akiknek nincsen bejelentve a munkájuk, vagy csak napi bejelentőn vannak. Általában takarító állást vállalnak el, mert azt tudják 4 órában csinálni és akkor tudják elvégezni, amikor idejük van rá. Ez a négy órás munka azért is fontos több alanynál, mert a gyermekek csak 4 órában vannak az óvodában, általában azért, mert valamilyen egészségügyi problémájuk van és ezért délben értük kell menni.

''Most meg lépcsőház takarításban vagyok benne, bejelentett munka. '' /8. számú interjúalany

''A Böszörményi úton a kenyérsütődében takarítok, bejelentett munka, hét órában kell dolgozni, hétből hét napot megyünk.'' /9. számú interjúalany

''Heti egyszer eljárók takarítani. Az autizmusa miatt a kisfiúnak GYOD-ot (gyermekek otthon ápolási díja) kapok és csak négy órában tudok elmenni dolgozni.'' /1. számú interjúalany

Szeretnének jobb munkahelyet, ahol jobban fizetnek, magasabb a megbecsültségük.

Egy nagyobb városban, például Debrecenben az alanyok szerint több lehetőség van elhelyezkedni, mint az általuk korábban ismert kisebb településeken.

''De egyébként itt több lehetőség van (Debrecenben).'' /4. számú interjúalany

Többen mondták, hogy ahhoz, hogy többet keressenek, magasabb iskolai végzettség kell. Azt is mondták néhányan, hogy kisgyermek mellett nehéz munkát találni. Arra a kérdésemre, hogy hol dolgoznának szívesen nagyon sokan azt felelték, hogy a takarítói munkakör teljesen megfelel nekik, szeretik csinálni. Nincsenek magasabb munkahelyi elvárásaik és elképzeléseik sem arról, hogy hol máshol dolgozhatnának.

Összességében elmondható erről a dimenzióról, hogy a legtöbb interjúalanynak csak 8 általános iskolai végzettsége van, ami nagyon megnehezíti a munkaerőpiacon való elhelyezkedésüket. Még, akiknek szakmája vagy OKJ-s papírjai vannak, ők is hátrányos helyzetben vannak a foglalkoztatás szempontjából. Szinte kizáródnak a jobb lehetőségekből, többségében, vagy nagyon alacsony presztízsű, vagy atipikus munkákat tudnak ellátni. A szubjektív ítéletük mentén, számukra az is nagy eredmény, hogy egyáltalán van munkahelyük. Továbbtanulási céljaik nincsenek, ilyen irányba nem is motiváltak az átmeneti otthonban élő szülők. Az aktuális foglalkoztatottsági szintjük, munkahelyeik sem segítik őket abban, hogy ne kelljen majd egy másik családok átmeneti otthonába költözniük, nem tudnak annyit spórolni, hogy ki tudjanak bérelni egy albérletet, a saját lakás pedig többnyire álom marad.

3. Családi kapcsolatok, család jellemzői

Elmondható a vizsgált családokról, hogy kettő vagy több gyermek van a családban. A többségük egyszülős családok, csak édesanya található meg a családszerkezetben, viszont találkoztunk olyan interjúalannyal is, akinél az apuka is jelen van az életükben és meg is tudtuk szólítani.

''Van öt kiskorú gyermekem, egyedül nevelem őket.'' /8. számú interjúalany

A legtöbb családnál megfigyelhető, hogy a gyermekek különböző édesapától vannak. Több gyermeknél is megfigyelhető valamiféle egészségügyi, vagy fejlődésbeli probléma, például

életkoruknak nem megfelelően fejlettek, ezen felül vannak olyan gyermekek, akik valamilyen fogyatékkal élnek. Ebből kifolyólag vannak olyan anyukák, akik GYOD-ot, tehát gyermekek otthon gondozási díjat kapnak.

''A kisebbik fiam, aki 5 éves, idén derült róla ki és kaptuk meg a szakvéleményt, hogy autista.'' /1. számú interjúalany

''A kisebbik (3 éves) még szokja (az óvodát), viszont vele annyi lesz a gond sajnos, hogy egy az, hogy pelenkás még mindig, 4 órában lehet csak ugye óvodába, meg ő vele még külön járunk orvoshoz, tehát ilyen vizsgálatokra, hogy megtudjuk akkor pontosan, hogy mi a baj. Látjuk azt, hogy maga az, hogy fog egy kanalat és lássuk mi is azt, hogy megy az utcán, tehát nagyon furcsán, úgymond nem úgy megy, mint a testvére.'' /2. számú interjúalany

Saját szüleikkel az interjúalanyok fele nem annyira tartja a kapcsolatot, a másik fele viszont nagyon jó kapcsolatot ápol velük, mindennap beszélnek, vagy havonta meglátogatják egymást. Akadnak olyan személyek is, akiknek viszont meghaltak már a szülei. Megfigyelhető az is, hogy egyes személyek kiskoruktól kezdve átmeneti otthonokban nőttek fel és állami gondozottak voltak, vagy pedig nevelőszülők nevelték fel.

''Az édesanyám él már csak sajnos, de egyébként jó a viszonyunk teljesen, mindennap tartjuk a kapcsolatokat, beszélgetünk, akár, ha van időnk, akkor találkozunk egymással.'' /2. számú interjúalany

''A szüleimmel nem nagyon tartom a kapcsolatot, mivelhogy engem nem neveltek, én nevelőszülőknél nőttem fel.'' /10.számú interjúalany

Érdekes azt is megfigyelni, hogy akik nukleáris, tehát kétszülős családban élnek, jellemzően nem házások, csak élettársi kapcsolatban élnek. Az alanyoknak, ha vannak testvérei velük is általában jó kapcsolatot ápolnak. A családon kívül nem nagyon vannak az interjúalanyoknak példaképük, jellemzően nem tudtak ilyen személyt megnevezni az életükben. Akik megneveztek példaképet, közöttük volt olyan interjúalany, akinek egy zenei példaképe van, aki tanítja őket zenélni. Jellemzően a családból mondtak példaképet, de akadt olyan is, aki egy munkatársát jelölte meg.

''A bátyámra (nézek fel), mer úgy gondolom, hogy tudtam tanulni tőle olyan dolgokat, amit az életben tudok hasznosítani.'' /2. számú interjúalany

''Édesapámat (tekintem példaképnek).'' /8. számú interjúalany

Az alanyokat arról is kérdeztük, hogy az ő megítélésük szerint milyen egy jó és egy rossz család. A legtöbben a saját családjukból indultak ki, hogy ők gyermekkorukban miket éltek át. Akadtak olyan alanyok is, akik azért nem válaszoltak erre a kérdésre, mert nem akartak senkit

véleményezni vagy rosszat mondani más családról. A rossz családnál általánosságban felmerült a bántalmazás, illetve a különböző függőségek. Egyesek szerint rossz családról akkor beszélünk, ha valamilyen külső körülmény (például szegénység) okoz hátrányt és nem a belső jellemzőkben (szülők kapcsolata) kell az okokat keresni. De akad olyan interjúalany is, aki azt mondta, hogy ahol nem található meg apuka a családszerkezetben, ott az a család már nem lehet jó család, mert egy jó családhoz fontos, hogy apa, anya és gyermekek is megjelenjenek.

''Nagyon fontos egy családban az, hogy megtudják egymás között beszélni a problémákat.'' /1. számú interjúalany

''Hát egy rossz család a mélyszegénységből indul. Tényleg a mélyszegénységtől, aki például nem szeret se az apja se az anyja dolgozni, hiába lenne rá alkalom, nem szeretne dolgozni...'' /10. számú interjúalany

A család dimenzióban az látszik, hogy az átmeneti otthonban élő családok jellemzően atipikusak, többségük csonka család, az édesanyák élnek több gyermekükkel. Érdekes azt is megfigyelni, hogy a családi dimenzióban hátrányosan tud érinteni valakit, ha már ő maga is állami gondozásban nőtt fel vagy ha átmeneti otthonról átmeneti otthonra kellett költöznie.

Nagyobb rokonság megnevezése nem volt jellemző a célcsoportra inkább csak a szülők és néhány esetben a testvéreket említették családtagoknak. Jellemző volt ebben a dimenzióban, hogy az alanyok szubjektív véleménye alapján, egy rossz családnak az az ismertető jele, ha bántalmazás van vagy, ha szerhasználó lesz az egyik családtag. Külső okokra vezetik vissza egy általuk "rossznak" titulált család jellemzését.

4. Kapcsolatháló szereplői

A kapcsolatháló dimenziójában arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen, kik találhatóak az átmeneti otthonban élők kapcsolati hálózatában, kikre számíthatnak, kik jelentenek számukra tényleges erőforrást.

A legtöbb interjúban azt lehet hallani, hogy csak a családjukra számíthatnak az alanyok.

''A bátyámra, családomra, gyermekeimre, páromra, de egyaránt a nagyobb családomra, testvéreimre, édesanyámra.'' /2. számú interjúalany

''Én és a párom is a két sógornőmre, az ő testvéreire végül is (akire számíthat).'' /3. számú interjúalany

Általánosságban elmondható, hogy egyáltalán nincsenek barátaik a vizsgált intézményben élő személyeknek. Vannak olyan alanyok, akiknek szorosabb a viszonyuk egymással az

intézményen belül, de azt sem mondanák igazi barátságnak. A legtöbb alany megtartja a távolságot mindenkivel, mert nem mernek bízni senkiben.

''Nincsenek (barátaim).'' /9. számú interjúalany

''Egy lakó van már, akivel nagyon sok éve együtt lakok, ugye az alsó szinten lévő, meg őt már több évvel ezelőtt is ismertem, ő velem úgy, ahogy kijövök.''' /7. számú interjúalany

Ha pénzre, vagy anyagi segítségre lenne szükségük, akkor nagy valószínűség szerint szintén csak a családtól tudnának kérni, de ez sem jellemző, többségük székelyi helyzetét és nem is kér ilyen típusú segítséget.

''A páromnak az édesanyukája szokott ebben jobban segíteni (...), az én részemről tudnának, de viszont én valamilyen oknál fogva nekem ez a része, hogy én segítséget kérjek úgymond a családtól, nekem ez mindig szürreális volt, inkább azt mondom, nem mertem kérni pénzügyi segítséget.''' /2. számú interjúalany

''Családon belül megoldom (a pénz kérést).'' /7. számú interjúalany

Összességében az figyelhető meg itt, hogy elég hátrányosan érinti a családokat, hogy nincsenek megfelelő természetes támaszaik, amikre támaszkodhatnának. Egyedül a családra tudnak támaszkodni. Barátaik nem nagyon vannak, ebben az is szerepet játszik, hogy általában családok átmeneti otthonáról költöznek családok átmeneti otthonára és ezért nem bíznak senkiben, mindenkivel megtartják a távolságot. Az életkor előrehaladása, a gazdasági inaktivitás és az alacsony iskolai végzettség csökkenthetik a kapcsolati javakhoz való hozzáférést (Albert-Dávid, 1998; 2003; 2015; Gerő-Hajdú, 2015). Általánosan elmondható, hogy a kisebb településeken és a marginalizált csoportok tagjai körében erősebb a családtagok közötti kapcsolatok intenzitása (Utasi, 2013). Továbbá nincsenek a vizsgált családoknak kifelé vezető kapcsolataik, gyenge kötések, amik segíthetnék őket az otthonokból való kikerülésben.

5. Tevékenységek, szabadidős elfoglaltságok

Elmeséltettük az interjúalanyokkal egy hétköznapijukat, és azt is, hogy mit csinálnak szabadidejükben, vagy egy szabadnapon. Szerettünk volna pontosabb képet kapni arról, hogy hogyan zajlik ezeknek a családoknak az élete. Elmondható az interjúalanyokról, hogy elég monoton, repetitív életet élnek, betartva az intézményi napirendet. Reggel felkelnek, felkeltik a gyermekeket, felöltöznék, aztán viszik őket óvodába/iskolába. Ezután hazamennek, takarítanak, mosnak, főznek. Akik dolgoznak, ők elmennek dolgozni, miután leadták a gyermekeket. Később, érte mennek a gyermekekért az óvodába/iskolába, vagy, ha nagyobbak már a gyermekek, akkor is előfordul, hogy egyedül mennek haza. Ha hazaértek, akkor tanulnak,

sok gyermekhez jön egy mentor segíteni a tanulásban. Utána vacsoráznak, fürdenek és néha még tévéznek a szobában, utána pedig lefeksznek aludni.

” Hát felkelünk egy olyan hétórakor, ugye mindenki fogmosás, mosakodás, öltözködés, elkészülünk, elindulunk, elmegyünk az óvodába, ő, utána hazajövök, kitakarítok, hogyha mosós vagyok, akkor kimosok. Hétköznap úgy nem szoktam főzni, főleg hogyha nincs itthon a párom, a fiúk ugye annyit nem esznek, ebédet meg ugye elhozzuk (az oviból) (....) Egy órára elmegyek a kisebbik fiúért, akkor kicsit foglalkozok vele, játszok vele, déltán elmegyek ugye négy órára a nagyobbik fiúért, hazajövünk, ilyenkor játszanak, utána vacsorázunk, megyünk fürdeni, lefekszünk, nézünk még egy mesét és utána alszunk.” /1. számú interjúalany

A hétvégék, szabadnapok annyiból telnek el másképpen, hogy sok anyuka ilyenkor otthon tud maradni a gyermekekkel és több időt tudnak együtt tölteni. Általában hétvégén sem nagyon mennek semerre, maximum játszótérre vagy sétálnak egyet a településen belül.

” (....) Eldöntsük, hogy például mi legyen az ebéd, mert közösen szoktuk eldönteni, mert mindenki mást szeret, nagycsalád, szóval olyat kell, ami jó legyen, azt megcsinálom, utána ebédelnek, csendes pihenő, van, aki alszik, van, aki nem, de bent vagyunk (a szobában), filmezünk vagy valamit csinálunk, mikor mit. Ő, utána kijönnek, játszanak, ő, ha úgy van, de az is ritkaság, hogy elmegyünk valahova, úgy értem, hogy rokonhoz, de az is ritka, nem szoktunk menni végül is sehova.” /3. számú interjúalany

Az is elmondható az alanyokról, hogy nem nagyon mennek nyaralni, mert nem engedhetik meg maguknak. Kirándulni szoktak menni, de az csak belföldön, a legtöbben pedig inkább azon a helyen sétálnak és terveznek programokat, ahol a családok átmeneti otthona található. A legtöbb interjúalany az volt a legjobb kirándulás, amikor elmentek egy karneválra vagy elmentek fürdőbe. Hobbija az itt élőknek döntően nincs, általában azt mondták, hogy örülnek, ha szabadidejükben nyugodtan megtudnak inni egy kávét. Általában zenét hallgatnak, vagy rajzolni szeretnek a legtöbben, akik említettek valamilyen szabadidős tevékenységet.

Összességében megfigyelhető, hogy az átmeneti otthonban élő személyek elég ingerszegény környezetben élnek. Az egyes napjaik nagyon hasonlóan szerveződnek, jellemzően minden nap ugyanazt csinálják. Nem nagyon van lehetőségük intézményen kívüli, vagy a településen kívüli programokon részt venni, döntően azért, mert nincs elég jövedelmük az ilyen típusú kikapcsolódásokhoz. Az intézményben lévő programok, foglalkozások azok, amik képesek színesíteni a napi rutinokat.

6. Családok átmeneti otthona, mint intézmény, bekerülési okok, érzések

Ebben a dimenzióban ezt és ezt vizsgáltuk, hogy milyen egy családok átmeneti otthonában élni, miben különböznek egymástól ezek az intézmények, milyen okok miatt kerültek ide a családok és hogyan érzik itt magukat.

Az interjúalanyok valamilyen lakhatási gondok miatt kerültek be a családok átmeneti otthonába. Lehetett ilyen ok az, hogy nem tudták fizetni a bérleti díjat; olyan rosszak voltak a körülmények, hogy a gyámhivatal azt mondta, hogyha nem változtatnak rajta, akkor kiemelik a gyermekeket a családból; eladták a lakást/albérletet vagy éppen az, hogy nem tudtak kibérelni egy lakást sem, annyira rossz anyagi körülményeik álltak elő.

''Éltünk Pacon is már albérletben, de ott egyetlen egy hetet voltunk, mert kijött a családsegítő és látta a körülményeket és mondta, hogy nem, nagyon nem vagy keressünk otthont, vagy oldjuk meg máshogy.'' /2. számú interjúalany

''Eladta az ingatlant a tulaj.'' /9. számú interjúalany

''Igazából én albérletben laktam a párommal és elkelt a ház, eladták tesómék, muszáj volt valahova elmenni és nem volt más választásunk.'' /10. számú interjúalany

Jellemzően vagy családtagoktól, vagy a családsegítőtől hallottak az alanyok a családok átmeneti otthonáról, mint lehetőségről. Volt olyan, hogy a családtagok azért tudtak erről az intézményről, mert már ők is voltak hasonló intézményben.

''Nővérem felhívott, hogy hallja, hogy keressünk kell otthont vagy lakhatást és ő akkor segített abban, hogy keressük meg xj családok átmeneti otthonát.'' /2. számú interjúalany

''Én onnan tudtam erről a helyről, hogy én 4 évig laktam egy másik családok átmeneti otthonában, régen együtt laktunk egy anyukával és jártunk át hozzá.'' /7. számú interjúalany

Eleinte minden alany arról számolt be, hogy nehezen szokták meg azt, hogy egy intézményben kell élniük. Nagyon sok mindenkinek nem ez az első eset, hogy családok átmeneti otthonában él, volt, aki már a harmadik intézményben él. Nehezen alkalmazkodtak az új helyzethez, de egy idő után azt mondták, hogy hozzá lehet szokni. Az a félelmük általában, hogy a következő helyre, ahova mennek, ott milyenek lesznek az új lakók és hogy betudnak-e majd illeszkedni a gyermekek az iskolába/óvodába.

'' Nekem elsőre olyan furcsa volt egyáltalán az, hogy intézménybe kell menjünk, nekem maga az, hogy intézmény fogalom mai napig egy kicsit ilyen kényelmetlen inkább azt mondom, hogy annak érzem, mert nem tudom, nekem fura. (...) Így a lakhatás, hogy eltelt lassan hat év és azóta otthonba vagyunk, már most, mikor a kezdetek voltak, akkor

tényleg furcsa volt, akkor nem akartunk a szobából, én legalábbis nem akartam kijönni, meg nem tudom, nem akartam senkivel beszélgetni, ismerkedni semmi. Amikor így eltelték a hónapok, inkább akkor már kezdtünk megnyílni, hogy na mégis lehet kéne egy kis beszélgetést valakivel, hogyha rá köszönnünk, akkor beszélgessünk már vele, valakit ismerjünk is az otthonból, ne úgy teljen el az évek, hogy semmi. És ez így meg is történt, beszélgettünk, elvöltünk és akkor ahogy így teltek az évek, meg a másik otthonból is az évek, ezért a tapasztalatokat összegyűjtöttük és tudtuk, hogy hogyan is kell ezt az egészet kezelni.” /2. számú interjúalany

Ahogy a kapcsolathálónál is említettem, nem nagyon vannak barátaik, elbeszélgetnek az intézményben mindenkivel, ha problémáik vannak, azt is megbeszélik, de nagyon szorosra senkivel nem fűzik a kapcsolatot, mert vagy nem bíznak senkiben, vagy nem látják értelmét, mert maximum két évig vannak ebben a családok átmeneti otthonában és utána ki tudja hova kerülnek. Ami érdekes volt számomra, hogy az elmondottak alapján inkább a szülőknek volt nehéz családok átmeneti otthonába költözni, a szülői elmondások alapján a gyermekek többnyire jól viselték és az óvodába és iskolába is nagyon ügyesen be tudtak illeszkedni, illetve az intézménybe is kijönnek egymással a gyermekek. Néhány gyermeknek van tanulási nehézsége, de járnak hozzájuk is mentorok és segítenek nekik felzárkózni. Mint ahogy már említettem fentebb, sok alanyuk nem ez az első eset, hogy családok átmeneti otthonában vagy anyaotthonban lakik, hanem már ez a második vagy harmadik eset, hogy otthonról otthonra járnak, mert nem sikerül valami miatt albérletbe vagy saját lakásba költözni. A legtöbb esetben a pénzhány okozza a problémát az önbevallásuk mentén.

” Én négy évig laktam az xj családok átmeneti otthonában a férjemmel, régen együtt laktunk egy anyukával, ő pont ott lakott és ugye jártunk át hozzá.” /1. számú interjúalany

Akik voltak már több családok átmeneti otthonában is, őket megkértük, hogy mondjanak pár különbséget a családok átmeneti otthonai között. Az interjúalanyok elmondásai alapján, a vizsgálatba bevont családok átmeneti otthonában sokkal jobban szeretnek élni a lakók, mint a korábbi intézményekben. Úgy jellemzik, hogy itt kedvesebben bánnak velük, figyelnek rájuk.

” Sokkal kedvesebb, sokkal együttérzőbb (az itteni intézményvezető, mint a másik otthonnál), ő nagyon szigorú (...) túl szigorúság van ott, ott nem élnek az emberek, hanem ott vannak, mint a robotok úgy élnek.” /1. számú interjúalany

” Mert ott ilyen elengedem a hajam és azt csinállok, amit akarok. Itt a gondozók éberebbek, itt azért ők hallják, hogy mi történik meg nyilván lássák is.” /2. számú interjúalany

Összegezve elmondható, hogy az alanyok lakhatási gondok miatt kerültek ide. A legtöbbjük a saját családsegítőjétől hallott ilyen intézményről. Többen közülük már voltak más családok átmeneti otthonában is, így van összehasonlítási alapjuk, hogy melyik intézmény milyen és milyen különbségek vannak közöttük. Nem nagyon vannak barátaik, de nem is nagyon vágnak rá, mindenkivel elbeszélgetnek, de a távolságot mindenkivel megtartják, mert nem tudják, hogy hova fognak legközelebb költözni.

7. Lakás vagy csáó, a családok jövőtervei, céljaik

Jellemző, hogy a családok nagyon rossz körülmények között éltek, mielőtt bekerültek a családi átmeneti otthonába. Volt olyan család, ahol nem volt fürdőszoba, fűtő kútról kellett hordani a vizet, veszélyes volt a környék, tűzifával fűtöttek és volt, amikor nem volt elég fa és hidegben aludtak vagy éppen nem az eredeti tulajdonosnak adták oda a bérleti díjat. Arról kérdeztük még ebben a dimenzióban őket, hogy mi a különbség egy saját otthon és egy családok átmeneti otthona között. A legtöbben azt válaszolták, hogy egy saját otthonban nincsenek olyan szabályok, mint a családok átmeneti otthonában. Azt mondták, hogy azért lenne jobb egy saját lakás, mert ott maguknak berendezhetnék az egész lakást és vehetnének játékokat a gyermekeknek. Ugyanakkor azt fogalmazták meg nehézségként egy saját lakásnál, hogy ott mindent saját maguknak kell kifizetni és ahhoz folyamatosan dolgozni kell, hogy félre tudjanak tenni annyit, hogy minden hónapban ki tudják fizetni az albérleti díjat.

” Az sem rossz végül is benne, de viszont vágyik az ember egy olyanra, hogy van egy saját lakása és akkor úgy rendezi be, ahogy tudja. Én például (itt) nem tudom úgy rendezni a szobát, ahogy én szeretem.” /6. számú interjúalany

” A csáóban vannak szabályok, otthon pedig nem. Hát ott azért másabb (saját lakás), mert tegyük fel ott mindent neked kell csinálni, a takarítást minden nap nekem kell, a csáóban meg másképp. Ott albérletet kell fizetni (saját lakás), a teljes árat.” /5. számú interjúalany

A z alanyok azt tartják a legnagyobb különbségnek egy családok átmeneti otthona és egy saját lakás között, hogy a családok átmeneti otthonában be kell tartani szabályokat, illetve nem lehet úgy berendezni, ahogy azt a család szeretné.

Utolsó dimenzióként a jövőképükről kérdeztük az átmeneti otthonban lakókat. Többségüknek az a terve, hogy egy újabb családok átmeneti otthonába vagy anyaothomba fognak menni, hogy tudjanak még spórolni, hogy utána sikerüljön egy albérletet kibérelniük.

Megkérdeztük tőlük, hogy hol látják magukat tíz év múlva és szinte mindenki azt mondta, hogy saját háza lesz, külön szoba lesz mindenkinek és sokkal jobb lesz a helyzetük, mint most.

” Sikerülne annyit spórolnom, hogy megtudjam venni, hogy kitudjam fizetni (az albérletet). De viszont az én nekem a pillanatnyi tervem, a pillanatnyi elgondolásaim alapján, hogy az én gyermekeimnek minden meglegyen és belegyünk biztosítva úgy, hogyha tegyük fel, ne adja Isten, le is kopogom, bármilyen probléma történik, amiért tegyük fel egy havit nem tudnák kifizetni, hogy a törlesztőbe pluszba belegyen rakva.”
/1. számú interjúalany

” Nekem elég egy kis szerény hely, ahol tudom, hogy tényleg a gyermekek külön, külön én is, hogyha esetleg lesz egy párom példázom persze, mert hát fiatal vagyok, nem szeretnék teljesen egyedül élni, és akkor ugye nekünk is legyen külön szoba, külön a gyermekeknek, nem egy szobában az egésznek, hanem külön, kb.egy ilyen két, három szobás lakás.” /4. számú interjúalany

Következtetésképpen az figyelhető meg, hogy nagy valószínűséggel a többsége a megkérdezetteknek tovább fog menni egy családok átmeneti otthonába, mert nem tudnak annyit összespórolni, hogy ki tudjanak bérelni egy albérletet vagy megvenni egy házat. A tíz éves tervei, jövőképe minden családnak nagyon pozitív, azt remélik, hogy lesz egy saját házuk, ami csak az övék.

Összegzés

Feltáró kutatásunk során azt a jelenséget próbáltuk vizsgálni, hogy milyen elemeiben sajátos életforma a családok átmeneti otthonaiban való élet. Kutatási kérdésünk volt, hogy a családok átmeneti otthonát lehet-e szubkultúrának tekinteni, és ha igen milyen tényezők alapján.

A dolgozat elméleti részében először közelebb kívántuk hozni az átmeneti otthonok világát, áttekintettünk néhány releváns szabályozást és az elérhető statisztikai adatok mentén felvázoltunk egy képet a hazánkban működő intézményi rendszerről. Ezután fontosnak tartottuk áttekinteni a szubkultúra kutatását és a kapcsolódó irodalmak megközelítéseit, keresve bennük azokat a megközelítéseket, amelyek a téma szempontjából kiemelt jelentőségűek lehetnek. A szubkultúra hagyományosnak tekinthető elméletei tudatos választás eredményeként azonosítják az egyes kiscsoportok által követett érték- és normavilágokat. A téma vizsgálatában fontosabbak voltak azok a megközelítések, amelyek nem tudatos választás/külső kényszer hatására kialakított egyéni életformaként közelítenek bizonyos szubkulturális csoportok felé (Williams 2011; Vásárhelyi 2015; Kollár 2016).

A kutatás kvalitatív módszerekre épült, résztvevő megfigyelést és félig strukturált interjúk felvételét alkalmaztuk. A feltáró jelleghez igazodva egyetlen családok átmeneti otthona került kiválasztásra, viszont abban minden édesanya és édesapa lekérdezésre került. Összesen 12 alkalommal zajlott megfigyelés és 10 db interjú felvétele történt.

Az interjúkból és a megfigyelésekből kiderült, hogy több jellemzőben is sajátos életformáról van szó a családok átmeneti otthonában, amely alapvetően eltér a többségi társadalom normarendszerétől. A hazai rendszernek az a sajátossága jelenti a kiindulópontot, hogy az átmeneti otthonokba kerülő családoknak maximum 2 évig van lehetőségük egy helyen maradni. Ez az idő nagyon rövidnek bizonyul ahhoz, hogy a halmozott hátrányokkal küzdő, jellemzően egyszülős családok képesek legyenek önálló lakhatásra szert tenni. Nem ritka jelenség emiatt, hogy több család is vándorol családok átmeneti otthonáról családok átmeneti otthonára. A folyamatos vándorlási kényszer teremt egy olyan keretet ezeknek a családoknak a számára, amelyben sajátos megküzdési stratégiákat alakítanak ki, másfajta érték- és normarendszereket, amelyek együtt alakítanak ki egyéni életformákat.

A családok átmeneti otthonában élők ingerszegény környezetben élnek, illetve többféle módon is el vannak szigetelve a többségi társadalomtól. Ez nem egy sajátos döntés eredménye, hogy ezek az emberek intézményben élnek, hanem egy kényszerhelyzet, amiben nem tudnak annyit spórolni a nehéz helyzetbe került családok, hogy ki tudjanak bérelni egy lakást. A kutatás során kiderült, hogy ezeknek az embereknek ugyanúgy telnek a hétköznapijaik, kapcsolódási lehetőségük pedig alig van, napi rutinjaik nem változatosak, ami meghatároz az intézmény

belső szabályzata is. Saját életformájuknak alapvető eleme, hogy a saját szobán kívül nincsenek saját tereik, több családdal osztozkodnak közösségi tereken (fürdőszoba, konyha, nappali stb.), ami nem teszi lehetővé, hogy saját bútoraik, használati tárgyaik legyenek. A megkérdezettek többségének ez nem is perspektíva a közeljövőben, mivel sok esetben már előre tudják, hogy úgylis egy másik átmeneti otthonban fognak lakni.

Az alacsony iskolai végzettség is hátrányosan érinti ezeket. A munkaerőpiaci lehetőségek jelentős részéből kiszorulnak, és csak alacsony presztízsű munkákat tudnak ellátni, amelyek sokszor nem nyújtanak munkavállalói biztonságot, kiszolgáltatottak maradnak az alacsony anyagi kompenzáció és az alkalmi vagy határozatlan idejű munkavégzés miatt. Nagyon megnehezíti továbbá a családok helyzetét, hogy sok esetben saját városukból is el kell költözni egy másik, idegen városba a lakhatás miatt, és egy új városban kell elkezdni új iskolát, új munkahelyet keresni.

A jövőképük mindezek ellenére alapvetően pozitív, ami eltér a többségi társadalom által diktált elvárásoktól, számukra mindennél fontosabb érték egy önálló bérelt lakás lehetősége. A megkérdezettek aktuális életmódjukkal elégedettek, megszokták a rendszert, segítik őket a szabályok és belső normák, valamint az a kettős helyzet, hogy van lehetőségük további átmeneti otthonokba való bekerülésre, ami ad számukra egy kiszámítható biztonságot. A családok átmeneti otthonában élő emberek csak a családjukra tudnak támaszkodni, baráti kapcsolataik nagyon elenyészőek. Érzékelhető egyfajta tudatosság is a további kapcsolatok létesítésével szemben, aminek az oka, hogy nem maradhatnak 2 évnél tovább egy otthonban. Ezzel ugyanakkor saját maguktól is elzárják a kifelé mutató kapcsolatok felállítására való lehetőséget, a nagyobb fokú társadalmi integrációt.

Kutatásunk alapján, a családok átmeneti otthonai, speciális életmód elemeik mentén értelmezhetőek sajátos szubkultúraként, amelynek fontos tényezője, és kényszerítő ereje a folyamatos vándorlás, feladata a folyamatos átmeneti helyzetek túlélése és távlati célja az önálló lakhatás. Ennek a vándorló szubkultúrának érzékelhető egy fenntartó és megtartó ereje is, ami nem segíti a családok kikerülését az ellátórendszerből. A családok számára sok esetben álmom marad a saját otthon kialakítása.

Felhasznált irodalom

A helyi közszolgáltatások minőségfejlesztése – Összefoglaló kutatási jelentés HBH 2018
Átmeneti ellátások fejlesztési lehetőségei a gyermekvédelem különböző szegmenseiből Rubeus 2018

Bányai Emőke (2015): Intenzív családmegtartó szolgáltatás – a koragyermekkori intervenció egy lehetséges változata. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 3(2), 176–186.
<https://doi.org/10.31074/gyntf.2015.2.176.186> (Utolsó megnyitás: 2024. október 23.)

Bányai Emőke – Kelemen Gábor (2022): Családok a lakhatás peremvidékén. *Szellem és tudomány*, 2022/3-4. 5-20. oldal

Bennett, Andy – Kahn-Harris, Keith (2004): *After Subculture: Critical Studies in Contemporary Youth Culture*. Palgrave Macmillan, Basingstoke

Bogó Emilia [et.al.] (2017): Az átmeneti gondozás 20 éve. In: LAKNER Zoltán Lehel, GULYÁS NÉ KOVÁCS Erzsébet, CSÓKAY László (szerk.) „... nem csak szív kell, de kell tudás is!” 20 éves a Gyermekvédelmi Törvény. SZOSZAK. EU Nonprofit Kft, Szemle Könyvek 2., Budapest. 126-146

Cohen, Albert K. (1955): *1971 Delinquent Boys: The Culture of the Gang*. The Free Press, New York

Cohen, Albert K. (1969): A szubkultúrák általános elmélete. In: Huszár Tibor – Sükösd Mihály (szerk.): *Ifjúságszociológia. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest*, 264-286.

Taylor, Robert I. (2002): Szubkultúrák és ellenkultúrák. In: Kis Tamás – Várnai Judit Szilvia (szerk.) *A szlengkutató 111 éve. (Szlengkutató 4.)* Kossuth Egyetemi kiadó, Debrecen, 361-373.

Családok átmeneti otthona – TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt szakmai protokollja NCSSZI 2011

Gelder, Ken – Thornton, Sarah (1997): *The Subcultures Reader*. Routledge, London
Gönczöl Katalin (é. n.): Szegénység és bűnözés.

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.fszek.hu/szociologia/szszda/gonczol_szegenysegy_42.pdf (Utolsó letöltés: 2025. 01. 07.)

Gyermekek átmeneti gondozása KSH: Statisztikai Tükör 2014/11.

Husz Ildikó – Kopasz Marianna – Rácz Andrea (2020): A szegénységben élő gyermekes családok társadalmi mobilitásának esélyei a családsegítő szakemberek szemszögéből. *Esély*, 2020/4. 32-53. oldal

Husztai Éva (2021): Egy érem két oldala. A hetelő munkát végzők és családjaik kapcsolatrendszere. *Metszetek*, 2021/2. 54-71. oldal

Kacsuk Zoltán (2007): Szubkultúrák, poszt-szubkultúrák és neo-törzsek. A (látványos) ifjúsági (szub)kultúrák brit kutatásának legújabb hulláma. In: Jakab Albert Zsolt – Keszeg Vilmos (szerk.): Csoportok és kultúrák. Tanulmányok szubkultúrákról. Kolozsvár, BBTE Magyar Néprajz és Antropológia tanszék Kriza János Néprajzi Társaság 19-50. oldal

Kollár Csaba (2016): A kultúra értelmezésétől az információ biztonságig. Az ifjúsági csoportkultúrákat alakító és tagjaikat befolyásoló digitális média információbiztonsági aspektusa. Átjáró, 2016/1-2. 11-38. oldal

KSH, 25.1.1.10. Gyermejköltségi alapellátások, 25.1.1.10. Gyermejköltségi alapellátások (ksh.hu) (Utolsó megnyitás: 2024. október 23.)

Lovász Dorottya (é.n.): Mi vagyunk a dobozokban – Az egyetemisták és főiskolások szubkultúra és csoporttagság alapú vizsgálata a politikai aktivitás mentén. In: Szabó András – Oross Dániel (szerk.) Csenedesek vagy lázadók? – A hallgatók politikai orientációi Magyarországon (2011-2015) belvedere, 123-137

Rácz József (1998): Ifjúsági (szub)kultúrák, intézmények, devianciák: Válogatott tanulmányok. Scientia Humana, Budapest.

Mészáros György (2011): Ifjúsági szubkultúrák és „szubkulturális pedagógia” egy iskolai etnográfia fényében, Iskolakultúra 2011/1.

ORSZÁGGYŰLÉS HIVATALA 2020. KÖZGYŰJTEMÉNYI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI IGAZGATÓSÁG KÉPVISELŐI INFORMÁCIÓS SZOLGÁLAT. 2020/87. 2020. december 4.

Piczil Márta (é.n.): Kultúra és szubkultúra elméletek. In: Pikó Bettina (szerk.) A deviáns magatartás szociológiai alapjai és megjelenési formái a modern társadalomban. Szeged. 43-53.

Dr. Prónay Szabolcs – Dr. Hetesi Erzsébet (é. n.): A márkaközösségek, mint a csoportos fogyasztás sajátos megjelenési formái.

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://acta.bibl.u-szeged.hu/57642/1/marketing_megujulas_061-071.pdf (Utolsó letöltés: 2025. 01. 07.)

Rácz József (1998b): A '80-as évek ifjúsági szubkultúrái Magyarországon. In: Uő: Ifjúsági (szub)kultúrák, intézmények, devianciák: Válogatott tanulmányok. Scientia Humana, Budapest 51-69.

Rácz Linda: A családok átmeneti otthonából kikerülő anyák esélyeinek és lehetőségeinek vizsgálata. Miskolci Egyetem Közleményei 2016/1-2.

Rácz Andrea (2010): A hazai gyermekvédelem fejlődése nemzetközi tendenciák tükrében. esély, 6, 4–21. http://www.esely.org/kiadvanyok/2010_6/01racz.indd.pdf (Utolsó letöltés: 2024. október 23.)

Szőcsné Gazda Enikő (2007): A koldulás (szub)kultúrája. In: Jakab Albert Zsolt – Keszeg Vilmos (szerk.): Csoportok és kultúrák. Tanulmányok szubkultúrákról. Kolozsvár, BBTE Magyar Néprajz és Antropológia tanszék Kriza János Néprajzi Társaság 295-319. oldal.

Thoma László (1982): A lázadó kamasz. Kritika, 1982, 4, 10.

Vásárhelyi Ágnes (2015): Do I(nterne)T Yourself. A magyar hardcore punk és a virtuális tér. Replika, 2015/1-2. 79-98. oldal

Vida Anikó (2013): Esély vagy kényszer? Az aktív korú nem foglalkoztatottak jogosultságainak változásai a teljes jogú társadalmi tagság perspektívájából. Doktori disszertáció, ELTE Társadalomtudományi Kar Szociológia Doktori iskola Szociálpolitika Doktori program

Wessely Anna (2003): Előszó. A kultúra szociológiai tanulmányozása. In: Uő (szerk.): A kultúra szociológiája. Osiris – Láthatatlan Kollégium, Budapest, 7-27

Williams, Raymund (2003): A kultúra elemzése. In. Wessely Anna (szerk.): A kultúra szociológiája. Osiris – Láthatatlan Kollégium, Budapest, 33-40.

Zombai Tamás (2009): Kényszer és jog a közoktatásban. Új pedagógiai Szemle, 8–9, 71–79. http://epa.oszk.hu/00000/00035/00135/pdf/EPA00035_upsz_200908-09_071-079.pdf (Utolsó letöltés: 2024. október 23.)

Zombai Tamás (2014): Dilemmák, lehetőségek. Szociális munka a családok átmeneti otthonaiban. Esély, 4. szám, 100-126., 2004-4_5-1_zombai_dilemmak.pdf (esely.org) (Utolsó megnyitás: 2024. október 23.)

Zombai Tamás (2014): Dilemmák, lehetőségek. Szociális munka a családok átmeneti otthonaiban. Esély, 2014/4. 100-126. oldal

Zombai Tamás: Dilemmák, lehetőségek. Szociális munka a Családok átmeneti otthonaiban Esély 2014/4.

Függelékek

1. számú melléklet: Megfigyelőlapok

Általános adatok

	Neme	Gyerekek száma	Költözé s száma	Jövedelem	Életko r	Adósság	Segélyek/ támogatások
1	nő	2 fiú (7 éves és 5)	2	GYOD+takarítá s.	31	-	GYOD- 270.000
2	férfi	2 lány (3 és 6 éves)	3	takarítás	26	felhalmozot t	-
3	nő	6 (12, 10, 7, 6, 5, 3 évesek)	2	párjától	29	-	-
4	nő	7 (kettő nagykorú, 5 gyermeket nevel: 23,21,15,9,7,5,3)	1	-	39	-	-
5	nő	2 kislány (3 és 6 éves)	2	-	28	felhalmozot t	-
6	nő	5 (8, 5, 3 éves), másik kettő nincs vele (14, 12)	3	GYES	32	-	GYES
7	nő	6-négy van vele	3	GYOD+takarítá s	45	sok adósság	GYOD
8	nő	5	2	takarítás	34	sok tartozás, de törleszti	-
9	nő	3 kiskorú			47		
10	férfi	6 gyerek (12,10,7,6,5,3)	2	szobafestő mázoló	29	-	-

Iskola

	Iskola helye	Érettségi/szakma	Kedvenc tantárgy	Milyen tanuló volt	Továbbtanulás
1	Budapest	nincs	-	-	-
2	Debrecen	szakmunkás képző, 2 szakma	informatika, testnevelés	-	nem volt
3	Sárrétudvari, Püspökladány	nincs, 9 osztály van összesen	angol, matek, földrajz, kémia, számítástechnika, nyelvtan	-	-
4	Szemere	7 osztály	rajzóra, énekóra	átlagba 3,5, 4-es	nem tervezi, de idővel tervezi, összejött a párjával és

					otthagytta az iskolát
5	8 általános, Debrecen	nincs	informatika	jó is meg nem is	nem fejezte be, mert problémák voltak
6	Bátöny	8 általános	matek	jó	akart, fodrászhoz sok pénz kellett volna
7	Miskolc	8 általános, sok végzettség, szakközépiskola, okj-s képzések. szakma megvan	nem volt	-	tovább tanult
8	Izsák	8 általános, kilenc, tizedik még megvan, tizenegyediket elkezdte volna, de nem jött ki a tanulókkal, utána a tizenkettediket nem tudta letenni, mert terhes lett	matematika, rajz, ének	nem volt kitűnő, kettes, hármas	nem tanult tovább
9	Debrecen	8 osztály, varroda	matek	hármas, négyes	nem tanult tovább
10	Hajdúböszörmény	8 általános, szakközépet nem fejezte be a párja miatt, mert dolgoznia kellett	Tesi, rajz, történelem, természetismeret	-	nem tanult tovább

Család

	Szülő	Párkapcsolat	Példakép (család)	Példakép (más)	Jó család (jellemzői)	Rossz család (jellemzői)
1	Édesanya+ testvérek-jó kapcsolat, elváltak	élettárs, 33 éves (nem vérszerinti apa)	Anya 3 tartós beteg testvér és jól bánt velük	nincs	Megtudják beszélni a problémákat	Édesanyját nem érdekli a gyermeke
2	édesanya, 6 testvérrrel jó a viszony, apa meghalt	élettárs, 17 éve ismerik egymást	Bátyjára nehéz élete volt	Egri-Lakatos Róbert-tanítja őt ilyen zenei dolgokra	-	-
3	meghaltak, nagynénije nevelte, de	élettárs, 17 éves kora	nincs	nincs	nem tudja, de az anyukája	veri a gyereket, nem foglalkozik vele, csúnyán

	szigorúak voltak	óta együtt vannak			megadott neki mindent	beszél, alkoholisták
4	nem élnek	egyedülálló	nővérére, innen indult, kettő évet itt élt és albérletbe lakik most	nincs	családfő dolgozzon, de az anyja is, gondoskodik a gyermekekről	bántalmazás fizikailag és szóban is
5	jó a kapcsolatuk	élettárs	nincs	nincs	összetartás	problémák vannak, alkohol vagy férj bántja a másikat
6	meghaltak, testvéreivel jó a kapcsolata	volt	rokonok, nagynéni, testvérek	nincs	jók, vigyáznak a gyerekekre	rossz, nem jó, veszekednek, vitatkoznak
7	édesanyja él, de nem beszélt vele már régóta, testvéreivel beszél néha	nincs	nincs	nincs	nem tudja, de biztos nem olyan, mint az övék	sok rossz, nem tudja
8	édesapjával tartja csak a kapcsolatot, anyukája szégyellte, hogy anyatthonba van, testvéreivel sem beszél	nincs	apukáját	nincs	egyedülálló, dolgozik, vesz egy házat, be van bútorozva, kényelem	bántalmazás, olyan, mint az ő családjá, szerek használata
9	állami gondozott volt, nem ismerte a szüleit, egy testvére van	nincs	nincsen	főnök, munkatárs	jó az apa, jó az anyja, ahol nincs apa, ott már a gyerek is rossz lesz	ahol az apa nincs, anyuka is elronthatja
10	nem tartja a kapcsolatot, nevelőszülőknél nőtt fel meg átmeneti otthonokban	van	nincsen	saját önmagam példaképe vagyok	biztos háttér, legyen meg mindenük, jó háttér legyen	mélyszegénységtől indul, nem akarnak dolgozni a szülők, kiengedik a gyerekeket a nem tudják hova, gyerekek nem tudnak iskolába járni

Kapcsolatháló

	Kire számíthat?	Intézményből?	Pénzt kérni kitől tud?
1	Anyja, testvérek	-	Anyja

2	család, pár, gyermekek, testvérek, édesanya	2 családdal	Párjának az édesanyjától-szégyenérzet
3	Sógornőitől (ketten vannak)	nincs	2 sógornőtől
4	nővérére	itteni lakók barátok	nővérétől
5	párja	van egy pár	anyukájától
6	testvérei, rokonok	igen	sógornő
7	nincs olyan	itt vannak, de szoros barátság nincs, csak egy lakóval	családon belül megoldja
8	édesapja, anyósa	otthonon belül	édesapjától
9	gyerekei	nincsen	fiúktól
10	párja	nincs	tesójáéktól

Munka

	Hol dolgozik?	Hány órában?	Bejelentett ?	Nincs munka, miért?	Hol dolgozna szívesen?	Debrecen-milyen elhelyezkedni	Korábbi munkahely
1	takarítás	4 óra GYOD miatt	nem	-	Raktárban	Buda- pesten könnyebb munkát találni	UNISZO L
2	takarítás	napi 8	igen	-	-	-	takarítás
3	-	-	-	nincs, oviba íratta a legkisebbe t és szoktatás van meg cicizik	6 órás munkát szeretne és CSOK-ot szeretne felvenni, takarítás	Sokkal könnyebb itt munkát találni	OPUSZ
4	-	-	-	nincs	gyári munkában nem tudna dolgozni, de alkalmi takarító munkát tudna vállalni	itt sok lehetőség van	-
5	-	-	-	nincs	Auschanba n takarító	kicsit nehéz, távolabbi helyen több a lehetőség	Auschan
6	-	-	-	nincs	közmunka	könnyebb itt munkát találni	nem volt

7	takarítás	4 óraban dolgozik, GYOD mellett	-	-	takarítás	nincs viszonyítási alapja	csokigyár, öltöztetés színházba, takarítás
8	takarító	4 órás munka	igen	-	takarító, gyár	Könnyebb munkát találni	OPUSZ- Titász
9	kenyérsütődé- be takarítás	7 óraban	igen	-	ahol most	könnyebb, igen	konyhai kiszegítő egy ételbárban
10	szobafestő mázoló	10 óra hossza	még nem, napi bejelentő	-	ahol most, építőipar	emberfüggő, aki akar az talál munkát	építőipar

Tevékenység/szabadidő

	Hétköznap	Hétféle	Szabadidő	Kirándulás	Hobbi
1	7 óra felkelés, ovi, takarítás, hazajönnek, játsszanak, alszanak	Nagytakarítás, főzés. vasárnap társasjáték	-	Margitsziget a gyerekekkel+édesanya	Rajzolás, kreatív dolgok
2	7-kor kelnek, öltözés, oviba viszik, hazajönnek, dolgozik	Dolgozik-6 napot általában, játsszótér, sétálnak, anyukájához mennek	-	-	Zenei producer, 2016-ban kezdte és feltett ilyen videókat és tetszett az embereknek
3	5:30-kor kel, 6:30-kor a gyerekek kelnek, elmennek, oviba ő viszi el a kisebbséget, játsszanak, néznek egy filmet és alszanak	korán kelnek, reggeli csinálás, takarítás, ebéd, csendes pihenő. játsszanak, hónap elején közös vásárlás	nincs	Fesztivál, virágkarnevál, fürdő, rokonok születésnap, karácsony- sógornőjéknél	nincs
4	6-kor kel, öltözés, ovi, suli, kitakarít, csendes pihenő, főzés	nagy rumli van egész nap	zenét hallgat, roma származású zenéket, mert ő is roma	nagyon régi dolgokra tud visszagondolni, egyszer-kétszer tudtak fürdőbe elmenni	nincs
5	reggel felkelünk, ovi, főzés,	7-8 fele felkelnek, reggeliznek,	zene hallgatás, filmnézés	nyáron fürdőben voltak	nincs

	vacsora, fürdés, fekvés	csendes pihenő elmennek valahova			
6	7 órakor keltek, iskola, óvoda, értük ment utána	játszóter, rajzolniak	gyerekkel játszóterezni	nem volt ilyen	nincs
7	6:30-kor kelti a gyerekeket, 7 óra előtt elmennek a nagyok, kicsikkel fél nyolc után elmennek a suliba, dolgozik utána, főzés, takarítás, jönnek haza, tanulás, tévészés, csavargás	hétvégén nem dolgozik, gyerekek pihennek, főz nekik	pihenés vagy sétálás	nem szoktak kirándulni meg nyaralni sem	nincs
8	6:30 fele kelnek, öltözködés, elmennek ovi, suli, hazajönnek, főzés, alvás	Hétvégén többet vannak együtt	nincsen, káros szenvedély cigi és kávé	két éve voltak anyósánál meg apósánál, néha nagyobb játszóterre mennek	-
9	reggel felkel,6 óra után kelti őket, iskolába viszi őket, kitakarít, dolgozni megy, gyerekekért megy, főzés, vacs, fürdés, fekvés	7-kor kel, pénteken hagy kaját hogy megegyék, sétálnak	pihenés vagy telefonozás	most mennek Bécsbe	nincs
10	6:20-kor, délután hazajön, vacsorázik, beszélgetnek, filmeznek, kicsivel játszik és alszik, nyáron kimennek a Békás tóhoz, szökőkúthoz	Hétvégén is dolgozik, vasárnap meg örül, ha pihen	nincs	kirándulni voltak, piknikezni	telefonos játék a fiával szoktak játszani meg a pecázás

Lakóhely

	Honnan származik?	Kikkel élt együtt?	Nehézségek
1	Budapest	Édesanya+ 3 testvér	Lakóköörülmények rosszak
2	Debrecen, Pac	Párjával és a nagyobbik gyermekkel	Lakóköörülmények Pacon nem megfelelő
3	Hajdúböszörmény	Párjával és 5 gyermekével	Albérlet, rossz környék, busszal kell bejárni, orvos sincs, elkelt a ház, fürdőszoba nem volt
4	Borsod megye	egyedül, de előtte a testvéreivel	tűzeltek, fatüzelés és közkút
5	Debrecen, Pac	párjával	körülmények nem megfelelőek
6	Bátöny	testvéreivel, párjával	viták miatt a párjával
7	Miskolc	gyerekekkel	anyánál lakhatási gondok voltak, Miskolc átmeneti otthon-albérlet, 2 csáo
8	Bács-Kiskun megye, Izsák	párjával és a gyerekekkel	családi házban éltek, bántalmazás, pénztelenség, ital, drog, emberölési kísérlet
9	Debrecen	albérletbe a fiúkkal	eladta az ingatlant a tulaj
10	Hajdúböszörmény	párjával és nagyobbik gyerekekkel	veszélyes környezete

Családok átmeneti otthona

	Fő ok (beköltözés)	Honnan hallott róla?	Hogyan élte meg a költözést?	Más csáo
1	Édesanya albérlet elköltöznek (nem volt annyi pénz)-nem volt hova menni	Négy évig Kamilla csaó és onnan hallott róla, a férjével együtt	Kamilla után albérlet	Kamilla csáo
2	Lakhatási gondok miatt	Nővérétől	Intézmény fogalma fura, megszokták, de eleinte nem akart kijönni a szobából	Szávai csáo 4 évig-majd megint SZETA
3	Eladták az albérletet	Családsegítő-Hajdúböszörmény	megszokták, nem tudnak berendezkedni	Hajdúböszörmény, Katica csáo-aztán albérlet
4	télre nem tudta megoldani a tüzelést	nővérétől	nagylánynak furcsa volt, kicsiknek jó volt	nem volt

			kényelmi szempontból, mert nem fáztak	
5	lakhatási gondok, első beköltözésnél nem volt fürdőszoba	párja nővérétől	szokatlan volt	Kamilla csáo
6	viták miatt és lakhatási gondok, távoltage volt a párjától, de beengedte	családsegítő	nehezen	Miskolc, Erdőtelek
7	Kaposváron laktak, de nagyon pici falu volt, nem volt bolt, iskola sem	Másik intézményből hallottak róla	kicsiken jobban kiüt, de lehet megszokták már	Miskolc, majd Kamilla, majd SZETA
8	bántalmazás, lakhatási gondok	családsegítő	az elején nagyon nehéz volt	krízis (titkosított lakás), majd SZETA
9	eladta az ingatlant a tulaj	családsegítő	jól, a fiúnak rosszabb volt	volt egy másikba is, majd SZETA
10	eladták az ingatlant	családsegítő	megszokták	Hajdúböszörmény-Katica csáo, 2-3 hónapot voltak ott

A csáo

	Jó (csáo)	Rossz (csáo)	Barátságok	Gyererek, hogy érzik	Beilleszkedés (ovi, sulis)	Tanulási nehézségek
1	kedvesebb Ibolya	Kamilla-szigorú a vezető, nem élnek az emberek, hanem robotok	mindenkivel beszél, nincs senkivel problémája, távoltage tart. csáon kívül sincs	nem élték meg tragikusként	Betudtak	Autista a kisebbik fiú
2	SZETA-szigorúbb	Szávai-nem foglalkoztak az emberekkel	nincs az intézményen kívül	Teljesen jól	Bellának igen Hanna még szokja, pelenkás 4 órában lehet csak oviba	Pszichiátria a kisebbik lány
3	be kellett tartani a házirendet,	be kellett tartani a házirendet, Katica szigorú volt	nincs, senkivel nincs rosszban	rossz, hogy nem lehetnek játékaik	betudtak	nincs
4	jónak látja	nincs	vannak	igen	igen	viselkedési probléma a két fiúval
5	nyugodt környezet	-	vannak	szeretik	betudtak	-

6	jó volt	-	vannak	jól	betudtak	egy kicsit a matek a lánynak
7	krízises lakót vesznek fel-ez jó benne	keményebb	vannak	jól érzik itt magukat	betudtak, de az iskolába nem annyira szeretnek járni	kisfiúnak van, matematikával haragban vannak, sok hallási probléma. netüeltérések írásba
8	itt a SZETA-nál segítenek	nincs a SZETA-nál, a krízisnél a lakók voltak rosszabbak, veszekedtek	vannak	jól	igen, betudtak	nincs
9	szabály másabb	szigorúbb volt a másikonál	nincsenek	jól	betudtak illeszkedni	magyarból volt, de jön a mentor
10	minden pozitív, segítőkészek	nincs	nincsenek	jól, de szűkösen	betudtak illeszkedni	nincsen

Lakás vs csáo

	Körülmények (régi lakás)	Különbségek (csáo és saját lakás)	Nehézség saját lakásban
1	Kicsi lakás, majd két szoba, víz nem jó (csöpög), szomszédok elköltöztek, nem a jó tulajdonos volt	-	Dolgozni kell folyamatosan, színvonalat fenntartani
2	nem akar beszélni róla, saját otthon volt-Paipacsárda, apának sok tartozása volt és ráment a ház	-	Dolgozni kell érte, pénzforrás, fenntartás (rezsi, víz), elromlik valami, megszerezni egy ingatlant
3	nem volt fürdőszoba	Saját lakásban azt csinál az ember, amit akar	félre kell tenni pénzt, munkahelye legyen, külön szoba kellene
4	nem volt fűtés	szabadon mehetnek ki az udvarra, szabadabb egy saját lakásba, háziállatot tartani	áramszámla, vízfordás
5	nem volt fürdőszoba	csáoban vannak szabályok, saját lakásban nincsenek	takarítani meg mindent magának kell csinálni, albérletet kell fizetni
6	jó volt	nem olyan az otthon, nem maguk rendezik be, szabályok vannak, nem úgy takarítok,	pénz

		szeretne szép függönyöket venni	
7	messze volt minden	saját lakásban nincsenek kötöttségek, nem kell alkalmazkodni	külső lakásba nincsenek adományok, dolgozni kell
8	bántalmazás, veszélyes volt	többen vannak egy csőben, saját lakásban csak a saját család van, itt a csőben szabályok vannak	vízszámla, gázszámla, kukadíj és fizetni kell ezeket, környezetet megszokni
9	eladták az ingatlant	mindenhol vannak szabályok, de a saját lakásban lehetnek bármikor	pénz
10	nem volt fürdőszoba, eladták az ingatlant	átmeneti otthon, ez nem a mienk, itt csak letesszük a fejünket, a saját lakás meg csak a mienk	több kiadással jár

Jövőkép

	Csao letelt idő, terv utána	Célok	10 év múlva mi a terv	Lakhatás
1	Tovább menni egy másik csőbe, spórolni	házat venni a gyerekeknek	Saját ház, senki nem lép be cipővel, tisztaság	Saját szoba mind a két gyereknek, falra mait szeretne, autópálya
2	Másik cső, hogy tudjanak gyűjteni	Szociális bérlakás vagy albérlet	zenei technikus szeretne lenni	Családdal
3	CSOK-ot felvenni, spórolni	házat venni, civil ház	nem tudja, saját ház, stabil munkahely mind a kettőjüknek	családi ház, külön szoba
4	alkalmi munkára elmenni, anyaothton, spórolni	egy saját lakás a gyermekeinek	kicsit jobb lesz a helyzet	egy kis szerény hely, gyerekek külön szoba meg neki is, 2-3 szobás lakás
5	gyűjtögetni, másik cső	saját ház, műkörmös tanfolyamot elvégezni	nagyon jól	kertes ház, mindenkinek saját szoba
6	anyaothton	saját lakás	valahol találjon munkát	három szoba, fürdő, kertes ház, kiskutya
7	Lakás, de ha nem lesz, akkor másik cső	saját ház	gyerekeknek jobban összejön	kertes ház, családi ház

8	másik csáo	cívis ház	Top életet, saját ház, beütemezett élet	külön szoba, játszósziaba, nagy kert, hintával, trambulinnal
9	licit egy házra	felvenni egy nagyobb hitelt és házat venni	gyerekeknek meglegyen a házuk	mindegy, hogy milyen
10	Cívis ház, de nem nyerték meg	cívis házra megint beadják	Jobb helyzetbe fogja látni magát, könnyebb lesz, gyerekek próbálnak önállósodni	egyszerű, kis régebbi 10x10-es lakás, saját lakás